

בעזהש"ת

ספר

שִׁכְר וְעוֹנֵשׁ

חלק רביעי

סדר במדבר

פרקים ל"ג - מ"ג

בו יבאר נחיצות למוד עניני שכר ועונש, מהענשים הגדולים אשר מענישים את האדם בעולם הזה ובעולם העליון על כל עברה ועברה, וכמה שעות מימי חייו הלכו לבטלה, ואין יכולים לשער מה שנפשו הרשע תסבל בעולם הבא. וידע האדם כמה הפסיד תענוגי הגן עדן ועולמות הנצח, ויתבונן אז בשכלו הזה כי יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, והשכר הגדול אשר משלמים לאדם בזה ובבא על כל מצוה ומצוה ועל כל דבור ודבור של תורה, וברגע קטן יכול להפך הכל לטובה להיות מבני עליה, לזכות ל"עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחקה לו". ובלמוד הזה תמידים פסדדם יטהר נשמתו ויזכה למעלות עליונות פדויע מדברי האריז"ל.

יצא לאור בפעם הראשונה שנת תשס"א 5000 טפסים, ובפעם שנייה 250.000, וכעת יוצא לאור מחדש שנת תשע"א

הוצאת:

שעי"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
CIO CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin

לקנות הספרים במחיר מסובסד:
אצל חנות הספרים של ר' פנחס ראובן הי"ו
ברחוב השומר 74 בני ברק

או אצל "מפעל הזוהר העולמי"
רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל
טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8
Ramat Beth Shemesh 99093, Israel
Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300
hazohar.com@gmail.com

"דע שהלומדים זזה"ק בחול שעה אחת, מוקבלים שכר כמו שנה שלימה.
בשמחה, כמו אלה שנה, בצער, כמו מאה אלה שנה. בשבת, כמו אלה
שנה תורה, בשמחה, כמו מליון שנה, בצער, כמו מאה מליון שנה תורה".
(פסא מלה, הר"ח הטוב, אורחות צדיקים, אבדר"ג)

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים מספר זה או כל הספר בכל לשון
שהוא בכל מדינה ומדינה, כדי להרבות תורה ויראת שמים בעולם ולעורר לבות
אחינו בני ישראל לתשובה שלימה.

ספר שִׁכָר וְעוֹנֵשׁ

הַמּוֹבָאָר עֲנִינֵי שִׁכָר וְעוֹנֵשׁ, שֶׁהוּא אֶחָד מֵהֵיסוּדוֹת הַגְּדוֹלִים בְּקִדְשַׁת
יִשְׂרָאֵל וְטִהַרְתָּן (חֲפֵץ חַיִּים "צִפְיֵת לִישׁוּעָה")

בו יבארו עניני יראת שמים והתעוררות, ותקוני התשובה ומצות
התוכחה וכן גודל הפגם המגיע לנפש וגוף האדם מחמת אי ידיעת
עניני יראת שמים ויראת הענש, ומבאר הגר"א במשלי (י"ב, י"ד),
גודל הזכות שיש למזכה הרבים ומכיח את חברו, ואם שמע, מקבל
שכר על כל מה שיעשה לדורות, וגם אם לא שמע, אז מקבל כל
חלקו הטוב, וזה שלא שמע לוקח ממנו את חלק הגיהנום שלו. (וכו
כתב ה"אויב ישראל" בפרשת קרח, עין שם, ומקורו בספר שער הגלגולים הקדמה
כ' דף כ' עמוד א' ד"ה והנה לסבה זו). ובזהר (פרשת תרומה קכ"ט ע"א), אמרו:
שצריך האדם למרדף בתר חייביא ולמזכה להו כמאן דרדיף בתר
חיייו, עכ"ל.

כל זה מלקט מדברי חז"ל ב"ש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זה
הקדוש ותקונים [על פי פרוש הסלם] וספרי הראשונים, ומספרי
מוסר מגדולי האחרונים זי"ע, ודבריהם הקדושים חוצבים מלהבות
אש, מלהיבים נפש האדם לעבודת הבורא. דברים העומדים ברומו
של עולם ובני אדם מזלזלים בהם ואפילו הלומדים והיראים,
מחמת חסרון ידיעה. ועל ידי ספר זה יהיה יד הפל ממשמשין בהן
ויזכרו ללמד וללמד לשמור ולעשות ולקיים.

והוא אוצר נפלא אשר בו ימצאו רבנים, מגידי שיעור וראשי
ישיבות, מלמדים ומחנכים וכל איש ישראל, את הדרך אשר ילכו
בה ואת המעשה אשר יעשו.

והלומד בספר זה בלתי ספק יקבל תועלת גדולה ונפלאה
והתעוררות עליונה להתאמץ ולהתחזק לקיים מצות הבורא יתברך
שמו.

הספר שבר ועונש נחלק לפרקים
לפי סדר פרשיות התורה לכל השנה,
כדי שיוכלו ללמוד הספר הזה מדי
שבוע בשבוע, לכל שבוע פרק אחד.

הדפסנו אותו בל סדר בחלק אחד כדי שכל אחד
יוכל להחזיקו בנים הטלית או התפילין שלו, וכך
יוכל להשלים חוקו מיד אחר התפלה מדי יום ביומו

לוח הפרקים לפי סדר הפרשיות של חלק שלישי
= סדר במדבר =

6. חוקת..... פרק ל"ח
7. בלק..... פרק ל"ט
8. פנחס..... פרק מ'
9. מטות..... פרק מ"א
10. מסעי.... פרק מ"ב

1. במדבר.... פרק ל"ג
2. נשא..... פרק ל"ד
3. בהעלותך פרק ל"ה
4. שלח..... פרק ל"ו
5. קרח..... פרק ל"ז

בין המצרים..... פרק מ"ג

בעזרת השם יתברך

פתח דבר

א. הצדיק אינו נותן שינה לעיניו ביום ובלילה עד שמוכיח הרשעים ומביאם שישובו בתשובה.

(זוהר הקדוש, חלק א, כ:)

ב. אילו היו יודעים בני העולם גדול השכר להחזיר

חבירו למוטב היו רודפים אחריו תמיד כמו שרודף

אחרי כסף וזהב. (זוהר הקדוש פרשת תרומה קכח, ב - קכט, א)

ג. מצוה שאתה רואה שבני אדם נוהגים בה קלות

ראש ומעט המה שמקיימין אותה, הנה מצוה זו

בודאי ממתנת ומצפה עד כי יבחר בה איש כשר

וישר להזהר בה, ולעורר רבים על מצוה זו לקיימה

באהבה לכבוד קוב"ה וכי'.

(זוהר הקדוש פרשת תרומה, קב הישר פרק ס"ד)

ד. כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה

תדרשנה לפי שהיא כמת מצוה, ומצוה שאין לה

רודפים רדוף אחרי' לעשותה, שהמצוה מקטרגת

ואומרת כמה גרועה אנכי שנתעלמתי מכל וכי'.

(ספר חסידים אות ק"ה)

אודה את השם בכל לבב בתוך רבים אהללנו, שזיכנו עד הלום לבוא ולהדפיס **ספר "שכר ועונש" חלק רביעי על סדר במדבר**, וברוך השם שהספרים הראשונים נתפשטו בישראל והשרישו שרשים ופעלו התעוררות רבה בעניני **שכר ועונש** בכל תפוצות ישראל. והספרים נתקבלו ברוך השם בהערצה וישראל קדושים הם שהדפיסו כבר במהדורות חדשות כמו שכתבנו בספרים הקודמים שמצוה לכל אחד להדפיס הספרים האלו ולחלקם בחינם לאלפים מאחינו בני ישראל. וברוך השם שהדברים עשו רושם בלבות בני ישראל, כי עיקר יסוד וקדושת ישראל הוא עניני שכר ועונש, כמו שהבאנו כבר לעיל בפרשת בראשית מספר הקדוש **קב הישר** (פרק ה') וזה לשונו: **"ואהבת לרעך כמוך"** (דברים י, ה), אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תורת כהנים, פרשת קדושים, ד') זה הוא הפסוק, שהוא כלל גדול שבתורה. ואין לך אהבה יותר, כשרואה האדם דבר מגונה באחיו ישראל, שעושה איזה חטא

ועוון, שצריך להוכיחו¹ על זה, כי נשמתן של ישראל הן קשורין ודבוקין זה בזה. אבל הכלל הוא, שצריך האדם מי שהוא יודע ההרפתקאות והסיבות והעונשים² שבאים לנשמת האדם אחר יציאת הנשמה מהגוף, צריך להודיע לחבירו³, אולי על ידו יזכה חבירו גם כן ויעזוב דרכו הרשעה "ושב ורפא לו"⁴ (ישעיה ו, י, ט), עד כאן לשוננו⁵.

ומה נוראים הם דברי הספר חסידים (אות קני"ג) שכתב: מכאן שכל שנענש חבירו והוא אינו מזהירו לומר אל תעשה הרי כל העונש שמקבל מעלין על זה כאילו הרגו, לפי שהיה לו להזהירו ולא הזהירו.

וכאמור שהאמונה בשכר ועונש הוא יסוד התורה וקיום האמונה אהבת הבורא ודביקות האלוקית, על כן אנו מבקשים מאחינו בני ישראל שתקבלו ספר זה בסבר פנים

(א) ואין לך אהבה יותר... שצריך להוכיחו על זה. ובוזה מתבאר בטוב טעם דבריהם ז"ל, שואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה, כי האהבה הגדולה ביותר לחבירו הוא להוכיחו כשרואה בו איזה חטא, ולקרבו לעבודת השם לקיים המצוות שבתורה.

(ב) והסיבות והעונשים שבאים לנשמת האדם אחר יציאת הנשמה מהגוף, אם לא השלימה ותיקנה בעולם כראוי וכנכון. (יסוד יוסף, מאורי האש).

(ג) אבל הכלל הוא... צריך להודיע לחבירו. כלומר, שלא יסתפק להוכיחו סתם, שאינו נוהג עצמו כשורה, אלא יודיע לו גם כן העונש על החטא שהוא נכשל בו, כי אולי על ידי זה יעזוב דרכו הרשעה ויזהר ביותר מלהכשל בהם עוד. (מאורי האש, לפי ביאור אשכנז).

(ד) וראה מה שכתב המקובל האלוקי בעל מסילת ישרים בהקדמתו וזה לשונו: אך מעטים יהיו מן המין הזה אשר יקבעו עינין ולימוד על עניני שלימות העבודה, על האהבה, על היראה, על הדביקות, ועל כל שאר חלקי החסידות וכו' עינין שם.

יפות וללמוד בזה. ואם תאמרו מי הוא זה ואיזה הוא שאלמוד בספרו, אך דעו נא רבותי שספר זה אינו כמו שאר הספרים שהמחבר מחדש דבר משלו, וכמובן לכל בר דעת שעבודה כזו לעשות חיבור שלם של ליקוטים ובפרט בענינים אלו הוא דבר קשה למאוד, וצריך לימשך זמן זמנים טובא, שספר הזה הוא קובץ גדול מדברי הפוסקים ש"ס זוהר וספרי האר"י זכרוננו לברכה וספרי הבעל שם טוב ותלמידיו זי"ע, ושאר ספרים של רבותינו הקדושים, ובררנו וסידרנו הספר שיהיה כשולחן ערוך, מוכן לכל אחד, ולא יצטרך לחפש בחורין ובסדקין שעות שלימות ולבסוף לא ימצא מבוקשו, שכל דבריהם קדושים וממילא לא עלי תלויותיכם. ואני מבקש מכל אחד מישראל שתקבלו ברכה זו לתוך ביתכם ותהיון לי לעזר ולהועיל.

ואסיים: רבונו של עולם יהי רצון שתתן לנו כח וחוזק ואון ועוז ותעצומות ואומץ להתחיל ולגמור לכתוב מה שעוררתי לחבר חיבור על כל ענינים של שכר ועונש ויראת שמים ועניני זכות הרבים שהוא יסוד האמונה ועמוד העבודה, ולא יקרה לנו שום מכשול ונזק ופחד וצער ודאגה ויגון ומניעה ועיכוב ובלבול ועצלות ומחשבה זרה בעולם, ותשפיע עלינו שפע השכל וחכמה בינה ודעת ותבונה וזכרון והדריכני באמיתך, ודרך שקר הסר ממני ותורתך חנני, ונזכה ללמוד וללמד לזרעינו ולזרע זרעינו לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך, ולא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד.

וטרם אכלה לדבר הנני קובע ברכה לכבוד ידידי הרבני הנגיד המופלג, נדיב ושוע מוכתר בנימוסין מוהר"ר... נ"י שתרגם הספר שכר ועונש ללשון אנגליש, ומלשון אנגלית ללשון פרענטש, ולכבוד ידידי הרבני הנגיד המופלג וכו', שעזר

לסדרו בהקאמפיוטער ולהכינו לדפוס וכל אלה שעוזרים לנו להפיץ תורה ויראת שמים בעולם.

ויהי נועם השם עליהם להתברך בכל מיילי דמיטב, ובשיבה טובה, אתה השם לעולם תשמרם, ברכם שמרם טהרם, שיזכו לראות מיוצאי חלציהם רב תענוג ונחת דקדושה, עד אשר נזכה בקרוב לשמוע קול מבשר ואומר בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יתן השם שימצא ספר זה חן ושכל טוב בעיני ציבור היראים את דבר השם שאליו הספר מופנה בעיקר, וששבילו כל מאמץ כדאי ומשתלם, ויאירו דברי הספר את עיניהם של ישראל בכל מקום שהם לדבוק ולילך בדרכי הצדיקים המובאים בהספר לזכות וליאור באור פני מלך חיים, וזכותם של הצדיקים הנזכרים לעיל יגינו עלינו ועל כל בני ביתנו, להשלים משאלין דלבאי ולבא דכל עם ישראל לטב ולחיין ולשלם אמן כן יהי רצון.

החיבור הנוכחי מטרתו להקל מעול הציבור לדפדף בספרי הפוסקים לידע דינים היותר נחוצים ורגילים ודברים העומדים ברומו של עולם בנושאי שכר ועונש גלגולים, ערבות תוכחה ומחאה, ועניני יראת שמים ואהבת שמים, אשר בלעדן אי אפשר לקיים מצות אפילו כיהודי פשוט, כאשר עיני כל תחזנה מישרים.

יהי רצון שיערה השם עלינו רוח טהרה ונזכה לטהר לבבנו לעבוד ליוצרנו בכל כוחנו ובכל נפשנו ובכל מאודנו עד שישלח לנו משיחנו ויקבץ נדחינו במהרה בימינו אמן.

וזאת למודעי שהספר הזה מותר ומצוה לכל אחד להדפיס כמה שרוצה באיזה לשון שרוצה, וכל המזכה את הרבים זכותו עומדת לעד וזוכה לבנים צדיקים.

וטרם אכלה לדבר הנני קובע ברכה לכבוד ידידי הרבני הנגיד המופלג האברך כמדדו מו"מ בתורה ויראת שמים ומוכתר במדות טובות וישרות וכו' מוהר"ר... נ"י אשר נתן יד מסייעת עידוד ואימוץ להוצאת הספר הזה, יהי שכרו כפול ומבורך בכל מילי דמיטב ומן שמיא יושפע לו ולכל משפחתו שפע ברכה והצלחה וכן לבניהם, יפרחו ויגדלו בנחת ובשלוה, ועוד יזכו לעוד, דשנים ורעננים יהיו, אמן.

זו תורה וזו שכרה, אלקי אברהם בעזרו, כי מתוך שמחת הלב זכה להוציא לאור הספרים הקדושים האלה שרבים מחכים להם, צדקת תמים תישר דרכו, זכותם של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי והאר"י הקדוש והרמ"ק וכל המחברים הקדושים המובאים בספר הזה זי"ע, וזכות כל הלומדים שיעיינו בספר הזה (ובשאר הכרכים) וישבו בתשובה שלימה, יגינו עליו ועל כל משפחתו להמשיך פעליו בקודש, ובשבתו בבית השם כל הימים, מתוך ברכת בכל מכל כל, ולשבוע נחת עולמים מיוצאי חלציו, ואך טוב וחסד ישכנו באהלו, עד כי יבוא שילה במהרה בימינו אמן.

ויהי נועם השם עליהם להתברך בכל מילי דמיטב, ובשיבה טובה, אתה השם לעולם תשמרם, ברכם שמרם טהרם, ובגודל כוח זכות הרבים שזוכים על ידי זה לבנים צדיקים תלוי בו, שיזכו לראות מיוצאי חלציהם רב תענוג ונחת דקדושה, עד אשר נזכה בקרוב לשמוע "קול מבשר ואומר" בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

המוציא לאור

שער לבעלי תשובה

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, זה השער לה' צדיקים יבואו בו.

יסוד התורה ועיקר האמונה היא כמו שכתוב **"וארשתיך לי באמונה"**, ואחר כך **"וידעת את ה'"**, והאמונה בשכר ועונש היא פתח השער, ליכנס אל חכמת ה' ותורתו הקדושה, וכמו שכתב רבינו חיים וויטאל זיע"א בהקדמתו לעץ חיים, וזה לשון קדשו: **ראשית הכל, יראת ה', להשיג יראת העונש**, כי יראת הרוממות שהוא יראה הפנימית, לא ישיגוהו רק מתוך גדלות החכמה... לכן יזהר שלא יבוא לידי חטא אפילו שוגג, שלא יהיה להם שייכות בו, לכן צריך ליזהר מהקלות, כי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה... וצריך אזהרת **"סור מרע ועשה טוב ובקש שלום"**, עד כאן לשון קדשו.

הספרים שכר ועונש שהם כולל עניני שכר ועונש וגלגולים ותיקוני תשובה מלוקט ומבוקר מש"ס והפוסקים וספרי מוסר, ובפרט מספרי הזוהר הקדוש וספרי האריז"ל ותלמידיו רבי חיים וויטאל ועוד.

התועלת היוצא מספרי שכר ועונש הם רבים:

א. לעורר לבות בני אדם לעלות למעלה במעלה עולה והנפלאה מעלות התשובה. מי לנו גדול מהרב בית יוסף שהזהירו המגיד שיהיה לו שיעור מיוחד בכל יום בספרי מוסר כמו שמבואר להדיא בזוהר הקדוש פרשת ואתחנן **דאף בהגיע זמן הקץ אינם נגאלים אלא בצירוף התשובה**. וכן הוא בהקדמת תיקוני זוהר במענה אליהו הנביא עליו השלום לרבי שמעון בן יוחאי זצ"ל, ואין כאן מקומו להאריך.

ב. המורה דרך לאחרים להחזירם בתשובה שידעו הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

ג. השואל והדורש אל המורה להורות לו עניי תשובה צריך לדעת ברור, שיסוד היסודות לכל אחד הוא להסביר לו את דרך החיים בעניי שכר ועונש ויראת שמים, שבלי יסודות אלו אי אפשר להיות אפילו יהודי פשוט, וכדי שלא יצטרך הרב המורה דרך לחפש בחורין וסדקים שעות שלמות, ולבסוף לא ימצא מבוקשו. על כן בררנו הדברים שיהיו מוכנים ומסודרים היטב כשולחן ערוך, שיהיה מוכן (לכל אחד) למצוא בהם כל עניי יראת שמים ושכר ועונש ועניי הגלגולים על כל חטא וחטא, ולהסביר לו איך יוכל לסדר לו תיקוני תשובה.

ד. לבעל תורה העושה דבר עבירה, ויתבייש בה להודיע נגעי מכאוביו להמורה, יפרוש כפיו אל הספר הזה וימצא לנפשו מזור ותרף.

ה. ואחרון אחרון חביב בעל תשובה שרוצה לחזור בתשובה באמת על כל העבירות אשר עשה, ואי אפשר להרבות בתעניות וסיגופים, מצאנו לו הפיתרון, שיזכה להיות צדיק גמור, [שידוע שהבעלי תשובה, יכולין לקפוץ למעלה ממדרגתן. (ראה שפת אמת, פרשת במדבר)]. וכמו שכתוב בספר הקדוש שבט מוסר (פרק יט), שבעל תשובה צריך שישב רבים מעון, וזה לשון קדשו: **צריך בעל תשובה שישב רבים מעון, וילמד וידריך בני אדם בדרך ישרה ויזהירם בתשובה, ויוכיחם ויודיעם עונשן ומתן שכרן איך הקדוש ברוך הוא מקבל תשובה, כמו שאמר דוד המלך, עליו השלום, בתפילתו (תהלים קיט, יח): "גל עיניי" וכו', אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו" (שם נא, טו), עד כאן לשונו.** (ועיין בשכר ועונש - ויקרא, בהקדמה דף כ"ג, ובפרשת בהר).

ועל ידי שישים כל מגמתו לעשות להרבות טובות לישראל קדושים לקרבם לאבינו שבשמים להחזירם בתשובה,

לחזק לבם באמונה שלימה, שעל ידי ספרים אלו יבינו הבעלי תשובה ויגילו הַנְבוֹנִים למצוא בנקל מבוקשם, מוצאם ומוקדם, בעזרת השם יתברך. ומי שביכלתו לעזור בכח גדול לתכלית זה ולהדפיס הספר הזה בכל הלשונות ולהפיצם בכל מקום בעולם, דעל ידי שיחזיר את ישראל בכל העולם למוטב, יזכה לשכר הטוב הצפון לצדיקים, כמו שאמרו ז"ל: מי שמוחה לכבוד שמים אין מלאך המות שולט בו כשאר בני אדם (זוהר הקדוש חלק א' כט): **והקדוש ברוך הוא כורת עמו ברית ולזרעו אחריו כמו שעשה לפנחס** (ראשית חכמה שעה"ח פ"ב בשם מהר"י אבוהב), **וזוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא** (תמיד כח.), וממשיך ברכות וטובות לעם (תמיד כח.), ויוצא מכלל ארור לכלל ברוך (ויקרא רבה כח), **ניצול מכל גזירות קשות** (ילקוט רות עה"כ וימת אלימלך) זוכה לבלות שנותיו בנעימים (אבות דרבי נתן פרק כ"ט) **כשיש גזר דין על הכלל הוא ניצול** (חומת אנך פרשת נח) וזוכה למלכות (סנהדרין קא):.

אנשים יחידים הם אנשי תורה היכולים לרפא אחרים לאמונה

ספר הקדוש "**חובת הלבבות**" מונה וחושב עד כמה יורדים ממדרגתם אותם, שמשוקעים בתענוגי העולם הזה, וקחשיב שם דברים רבים, וכותב שם גם: "שרחקו מאור האמת... עד אשר חשבו דרכי הרעה כי טובה היא, ותעו כי היא הישרה... ומבקשים גמול העובדים במעשה העוברים, ומדרגות הצדיקים במנהגי הרשעים, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה: עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וכאשר הגיע היצר ברוב אנשי התורה אל מה שספרנו... והיה הדין בעבור זה, שיהיה באנשי התורה אנשים יחידים נושאים הפרישות המיוחדת, ומקבלים תנאיה להואיל בה לאנשי התורה עם פנות נפשותם... ויהיו רופאים לאמונה, ולנפשות יעלו ארוכה. (חובת הלבבות שער הפרישות פרק ב').

בעזרת השם יתברך

פרשת במדבר - פרק ל"ג

שַׁעַר יְרֵאת שָׁמַיִם

כל דבר שיפגם האדם אפילו שוגג, מחשיך הנפש

ראשונה צריך לירא שלא יבוא לידו שום חטא אפילו בשוגג, והטעם מפני היות הנפש הויה דקה ורוחנית, אצולה ממקום גבוה, כל דבר שיפגם האדם אפילו שוגג, מחשיך הנפש, והוא כמשל השופך על בגדיו הלבנים והנקיים קתון של שמן או של דיו, אפילו שוגג, שהכתם מחשיך הבגד ההוא, ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ט, ח): "בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר".

(ראשית חכמה, שער היראה, פרק ד')

בעי ליה לבר נש למדחל תדיר ולצלאה קמי קודשא בריך הוא בצלותא כו', **פירוש הזוהר**: **צריך האדם לירא תמיד על חטאיו ולהתפלל תמיד לפני הקדוש ברוך הוא.**

(זוהר חלק א' דף קס"ח)

כל אדם שאינו ירא חטא אין לו רשות להכנס לפתח המלכות

כל בר נש דלא דחיל חטאה לית ליה רשו למיעל להאי פתחא דמהימנותא מלכות כו', **פירוש הזוהר**: כל אדם שאינו ירא חטא אין לו רשות להכנס לפתח המלכות.

(זוהר חדש פרשת כי תשא)

אבני ביתו וקורות ביתו יעידו בו

כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא מחובוי דלא יחטא קמי קודשא בריך הוא, ואי יימא מאן יסהיד ביה הא אבנא ביתיה ואעי ביתיה יסהידו ביה, **פירוש הזוהר**: כמה צריך

יך שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

האדם להזהר שלא יחטא, ואם יאמר מי יעיד בו, הרי אבני ביתו וקורות ביתו יעידו בו.

(זוהר חלק ב' דף כ"ח)

אדם כשהוא חוטא חושב שהוא בורח מהקדוש ברוך הוא

בר נש כד איהו בהאי עלמא חטי וחשיב דערק מקמי מאריה ולא אשגח בההוא עלמא, **פירוש הזוהר**: אדם כשהוא בזה העולם הוא חוטא וחושב שהוא בורח מלפני הקדוש ברוך הוא ואינו משגיח בעולם ההוא.

(זוהר חלק ב' דף קצ"ט)

כל מי שחוטא, פוגם לכל העולמות

כל מאן דעבד על פקודי אורייתא כביכול פגים לעילא פגים לתתא פגים לגרמיה, פגים לכל עלמין, מתל לאינון מפרישי ימא דשאטי בארבא קם חד שטיא בינייהו בעא לנקבא כו', **פירוש הזוהר**: כל מי שחוטא פוגם למעלה, פוגם למטה, פוגם לעצמו, פוגם לכל העולמות, משל לבני אדם המפליגים בספינה על הים קם שוטה אחד ביניהם ורוצה לנקב הספינה.

(זוהר חלק ג' דף קכ"ב)

לאחר שחוטא האדם, אינו נמחה כי אם בתשובה גדולה

כמה אית לן לבני נשא לאסתמרא מחובייהו מקמי קודשא בריך הוא, דהא לבתר דחטא בר נש רשים הוא חוביה לעילא ולא אתמחק בר בתוקפא דתיובתא סגיא, **פירוש הזוהר**: כמה יש להם לבני האדם להזהר מן החטא, כי לאחר שחוטא האדם עושה רושם למעלה, ואינו נמחה כי אם בתשובה גדולה.

(זוהר חלק א' דף ע"ג)

שֵׁר הַעֲזֹנְשִׁים

פְּנִינִים יְקָרִים מִסֵּפֶר הַסִּידִים

הקדוש ברוך הוא משלם מדה כנגד מדה

כי קו לקו (ישעי' כח י), הקדוש ברוך הוא יתברך שמו ויתברך זכרו משלם גמול מדה במדה, הן שכר הטוב הן עונש הרע, כיצד אדם חוטא בעבור ממון, או בעבור כבודו או הנאת גופו, אוי לו לחוטא, נפרעים ממנו אותו חטא שחטא. וכיוצא בדבר אם זכה ולא חשש בהנאת גופו או ממון או כבוד, משלמין לו שכר דבר שלא חשב בו, כי שלמה המלך לא שאל על תקנתו לא על ממון ולא על כבוד, אלא חכמה ודעת לעשות רצון בוראו, ונתן לו הקדוש ברוך הוא את שתיהן אפילו מה שלא שאל, הרי כל מי שעושה רצון הבורא ואינו חושש לתקנתו להנאתו ולכבודו, ובאותה שעה היה יכול לעסוק בתקנתו, הקדוש ברוך הוא מספיק אותו בשבילו.

צא ולמד ממשה רבינו שאמר לו הקדוש ברוך הוא ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול (שמות ל"ב י), ומשה לא חשש בזה כי אם להצלת ישראל, לכך נתקיים בו ובני רחביה רבו למעלה (דברי הימים א' כ"ג י"ז) מששים רבוא, לכך תקנו תחילה ברכת חונן הדעת והשיבנו וסלח לנו שהם רצון הקדוש ברוך הוא.

(סימן נ"ג)

ירא אלקים יצא את כולם

גדול זכות יפה תואר המתגבר על יצרו, יותר משאינו יפה,

לפי שאינו מקובל לנשים. גדול זכות עני המחזיר אבידה לבעלים, יותר מעשיר. וקשה עונש העשיר שאינו מחזיר, יותר מעני, הכל לפי טורח השכר, ועל פי המחשבה הטובה. חשב לזכות את הרבים ולא יכול שאין שומעין לו, מעלה עליו הכתוב כאלו מזכה אותם. ירא אלוקים יצא את כולם (קהלת ז יח).

(סימן ק"ד)

הצער שהאדם מקבל הוא עונש מהקדוש ברוך הוא כנגד עוונותיו - אין מחליפין עון בזכות

אדם שהיה הולך בספינה או במדבר שאר העם ניצלו והוא לא ניצל, או שלהם ניצלו ושלו נאבד, הוא לוקה והם אינם לוקים, ראוי לגרוע מעונותיו. ואם הצער שאדם מקבל שקול כנגד עונותיו, הרי נתכפרו עונותיו, והזכיות במקומם עומדות. ואין מחליפין עון בזכות, שאין עבירה מכבה מצוה. ובלבד שהצער שקיבל לא יהיה לדבר עבירה, כגון שרואה אשה ומצטער עליי שאינה שלו, ועיניו גרמו לו, ועוד בושת יש לו לתובעה אולי לא תחפוץ היא, או ירא שהיא תודיע בושתו לבני אדם. וכן צער של גניבה שיבוש מבני אדם, ואינו מצטער בשביל העבירות שנמנע בשביל בושת בני אדם ואינו יכול לעשות מה שלבו חפץ, כי אז עונשו גדול ביותר.

איך יכולים למעט צער הגיהנום

אבל אם קבל עליו צערו בשביל הקדוש ברוך הוא כגון שמונע משעשוע בניו ובנותיו, שישמע שבוכין ואשתו מגדלתן והוא מצטער שבוכין, ואינו עומד בשביל שעוסק בתורה, ואינו הולך לטייל עם בניו וילדיו, על זה יקבל שכר על זה הצער, וצער של גיהנום ממעטים לו.

וכן צער אשה רעה ואינו חוטא, ודקדוקי עניות ואינו עושה עולה, וצער יסורים בגופו או במיתת אוהביו, או

שמצטער על צער אוהביו ועל צער אחרים, הכל מחשבים לו כנגד צער גיהנם, כנגד עונותיו, שנאמר (ישעי' מ ב) כי נרצה עונה, וכתוב (שם) כי מלאה צבאה.

העונש לאותן שמונעין אחרים מלזכות - נפרעים ממנו י"ב דורות

ויש עבירות שאף על פי שלוקה בעולם הזה, ילקה בגיהנם, כגון ירבעם שהחטיא, וכל שהחטיא את הרבים אין לו חלק לעולם הבא, וכגון אותן שמונעין אחרים מלזכות, אלו בני עלי בעולם הזה. ואם תאמר מאחר שכתוב (שמות לד ז) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים, והלא לבני עלי כמה דורות, דהא רבה ואביי היו אחר כמה דורות, ועוד לא אחזו מעשה אבותיהם בידיהם. אלא אם אדם חוטא פעם אחת נפרעים ממנו ד' דורות, ואם שינה בו או עשה חטא אחר, נפרעים ממנו ח' דורות, ואם שילש בו או עשה ג' עונות, הרי נפרעים ממנו י"ב דורות. בני עלי שלשו ורבעו וחמשו וחטאו הרבה פעמים, ועדיין העון על הדורות.

ואם תאמר למה העון על הצדיקים שאין אוחזין מעשי אבותיהם בידיהם. עוד גדולה מזו, הרי אמרו נולד בשבת ימות בשבת, ומה חטא הילד שחללו עליו את השבת, הרי אמרו על כרחך אתה נולד. אלא אמרו עבודה זרה מכה לפניו ולאחריי, כמו שדרשו וירדוף עד דן (בראשית יא יד), וכל שכן מדה טובה שעושה לפניו ולאחריה, אלו זכה הילד אחר כך, למה לא עמדו לו זכותו מקודם שלא יולד בשבת, וגם לזרע עלי הצדיקים שלא קפץ זכותם אחורנית, שלא יגזור גזירה רעה מתחילה עליהם. וכן לכל בני אדם הראשון מאחר שלא תפשו מעשה אבותיהם בידיהם למה יהיה נפרעין מהם.

מפני שאמרו צדיק ורע לו צדיק בן רשע, והלא אין אוחו במעשיו, אלא אם יש צדיק שנהנה מאביו, או אביו

מחפה עליו, הרי זה גוזל בשביל בניו, הרי יתכן שבניו ישאו בעונו. אבל אם עבירה אחרת עשה האב להנאת גופו שאין לומר בשביל הבן עשה, הרי למה הבנים מקבלים עונש, הרי אמרו הבועל ארמית לא יהיו בניו תלמידי חכמים, ואם הוא חטא הם מה חטאו. הרי תדע לך שכל אדם זוכה לבניו בה' דברים, כמו שאמרו מי שמכבד תלמיד חכם וכו', לכן מה ששמח האב שהוא רשע, על כן הבנים נכשלים.

מפני מה רבה ואביי שהם מבני עלי מתו, מפני שנגזרה גזירה אם לא יהיו זכויות גדולות לא ינצלו, אף על פי שהוא זכאי, שנאמר (ויחזקאל יד יט ט) או דבר אשלח אל הארץ ההיא ושפכתי חמתי עליה בדם, להכרית ממנה אדם ובהמה ונח דניאל ואיוב בתוכה, **חי אני נאום אד-ני ה' אם בן אם בת יצילו, המה בצדקתם יצילו נפשם. הרי הצדיקים שבצדקתם לא יצילו רק את עצמם**, דכתיב (דניאל ו כג) אלקי שלח מלאכה וסגר פום אריותא ולא חבלוני כל קבל די קדמוהי וגוי, אם לא שנמצא זכות אף על פי שלא חטא לא יועיל. וכן צוה לירמיה שלא יקח אשה ולא בנים להוליד שם, כי נגזרה גזירה רעה שם להמית בנים ובנות אבות ואמהות, ולא אמר ירמיה הלא אני צדיק ולמה לא יחיו בני, אלא כשנגזרה גזירה אם לא תהיה זכות גדולה לא ינצלו. לכך אל תתמה על דור המבול וסדום שמתו הקטנים, וכי מה חטאו שמתו, אלא שנאמר גזירה היא שאם לא תהיה זכות מרובה וגדולה, לא ינצלו אפילו הם לנפשם.

הדרך הנכון איך לעבוד את השם

ועוד אמר (שמות טז יז) פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, ולמה לא יחזק לבם כדי שלא ינחם שלא ישובו, כמו שנאמר (שמות ז ג) ואני אקשה את לב פרעה, וכמו (שם יא) כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, אלא למדת הדין יש פתחון פה, שאומרת לפני הקדוש ברוך הוא אפיי אם היו

עושים כל זכויות שבעולם אין להם שכר מן הדין, שהרי אם היו גבורים או חיל של מלך עומדים על אדם בחרב וכלי זיין, ואומרים לו אם לא תתן לנו כל מה שבידך נהרוג אותך, הלא יתן לו כל מה שיש לו ויותר כדי שיחיה, וכן אם אדם רוצה לעבור עבירה והיו עומדים עליו בחרבות או בלא חרב עומדים עליו, לא היה חוטא בשביל הבושה, כל שכן בשביל שלא יכוחו, וכן כל עבירות וכל זכויות אם בשביל חרב שלא ימיתוהו או מפני הבושה ימנע. ועוד כמה אנשים סרים למשמעת מלך בשר ודם ונהרגין, וכי יתן להם שכר אחרי מותם, וכמה וכמה הולכים לשלול שלל, ונהרגים ומוסרים את נפשם בשביל דבר מועט, אלא שמפחד המלך לוחמים ומתים במלחמה ומה שכר להם על כך, וכל שכן שאם מלך מלכי המלכים מלך עולמים מצוה מצותיו שראוי לעבדו מאהבה, ואם מפחד עושים זכויות ומיראתו שהם יראים מפורעניות בעולם הזה שלא ימית אותם ואת בניהם, או שלא ילקו ביסורים, או שלא ידלדלו, או שלא יביא עליהם את התוכחות ואת האלות, ויראים מן גיהנם, או שלא ייטיב להם בגן עדן, או בעולם הזה, ולכך יראים מן הדין, אין להחזיק טובה להם בשביל מה שעושין, לפי שאין אדם יכול להטיב להם ולהצילם מגיהנם, ומה שעושים מפני שיראים אותך הם עושים.

העובד האלוקים מאהבה על מנת שלא לקבל פרס אפי' מדת הדין שהוא השטן מליץ טוב עליו

אבל כשאדם עובד האלוקים מאהבה על מנת שלא לקבל פרס אפי' מדת הדין שהוא השטן מליץ טוב עליו, שנאמר (איוב א ט) החנם ירא איוב אלוקים, אבל אם חנם כלומר על מנת שלא לקבל פרס, אז מן הדין ראוי להטיב לו בין בעולם הזה בין בעולם הבא.

הרי תלמיד חכם היודע ועובר, הרי עתיד ליתן את הדין עליו, שגרם מיתה לבניו

וכן יש דברים שאמרו חכמים למה בניו של אדם מתים, לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו אכלה חרבכם נביאכם כאריה משחית וירמי' ב ט, הרי תלמיד חכם היודע זה ועובר עליו, הרי עתיד ליתן את הדין עליו, שגרם מיתה לבניו. ומה שאמרו הקובר את בניו מוחלין לו עונותיו, שמקיים את הדברים שבנים מתים עליהם, ולא מי שעובר עליהם.

ואמרו תינוק, בית, אשה, סימן. אשה לשלישי או לרביעי לא תנשא, אם מתו בעליה זה אחר זה לאחר שבאו עליה ומתו בלא בנים, או מיד לאחר בעילה, כמו בער ואונן שלא עכבו אצל תמר. ותינוק שמלו את הראשון והשני והשלישי ומתו, אם מל את הרביעי ומת, הרי זה עתיד ליתן את הדין עליו. ועל שקבר את הראשונים כפרת עונותיו הוא, שלא ידע להזהר, ועל הרביעי יקבל עונש שגרם לו מיתה. וכיוצא בו, בית. אם בנה בית חדש או נכנס בבית מחדש ומתו בו ג' זה אחר זה, הרי אם יתעכב יותר בבית זה, הרי זה מתחייב בנפשו שיאבדו מכאן ולהבא.

וכן עיר שאדם דר בה ומתו בה בניו ואין מתקיימין בה, הרי זה נענש על שגורם מיתה לבניו, ואל יאמר אדם אלו היה במקום אחר היו כמו כן מתים, מקום הזיקא שאני. כי היתה עיר אחרת בארץ לדור שם, וכתוב (ישעי' ל"ד יז) והוא הפיל להן גורל וידו חלקתה להם בקו וגוי לדור ודור ישכנו בה, וכשבאים לתקן בתים בעיר היתה מגפה ביושבים, לפי שהמקום לשדים מיוחד, וכל זמן שלא הורגלו בני אדם שם היו מתים. שאלו לחכם מה לעשות, אמר תבחרו להם החלקה ותמדדו לדי רוחות, ותשימו חבלים בהיקף, ותקחו עשרה וספר תורה, וימתחו חבל על הקרקע באורך, ויוליכו ספר תורה אצל החבל ביושר, וילכו אחריו עשרה (ואז יתחילו), וכשהלכו אותה השורה

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש כא

ישימו אותו החבל אצל דריסת רגליהם אשר הלכו כבר, וילכו אצל החבל ביושר, שיהיו דריסות רגליהם מכוונות אצל דריסת שורה ראשונה, וכן יעשו עד שיהא דריסתם על פני כל הקרקע לעולם. ספר תורה הולך לפניהם. ויאמרו בלכתם כל שורה, ברכת כהנים ושיר של פגעים. ואותם פסוקים, וזכרתי את בריתי יעקב (ויקרא כו מב), אחריו אותו פסוק והשקל עשרים גרה עשרים שקלים וגוי עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם (יחזקאל מה יב), ואותו פסוק אחריו ארץ אשר השם אלקיך דורש אותה (דברים יא יב), ואחר כך פסוק לא יאמר לך עוד עזובה (ישעיי סב ד), ואחריו לא תוהו בראה לשבת יצרה (שם מה יח), ומזמור רצית השם ארצך (תהלים פה ב), ויגמור עד שיסבב דרך פעמיו. ואחר כך מזמור אלוקים יחננו ויברכנו וגוי (שם סז ב), ופסוק יצו יי אתך את הברכה באסמך וגוי (דברים כח ח), כן יאמרו על כל שורה ושורה, ולא יחושו אם לא תהיה הליכתם על פני כל הקרקע. ולבסוף יאמר על דעת המקום ועל דעת התורה ועל דעת ישראל השומרים אותה, שלא יהא רשאי שום מזיק ושום מזקת לבא במקום הזה מהיום ולעולם, אז יסירו המזיקים מאותו מקום. גם כאן כתוב עונשי אדם.

(סימן תע"ח).

איך החלפתי בעולם חולף, עולם עומד לעד לעולם, איך נמשלתי כבהמות נדמיתי, והלכתי אחרי יצרי כסוס כפרד אין הבין ותעיתי מדרך השכל.

עבירות חמורות שיש להן פרי, מגיע פריים בעולם הזה, והעיקר שמור ומזומן להם לעולם הבא

מי שעשה עבירות גדולות, כגון מי שבא על אשת איש והוליד ממנה, וכן כיוצא בהם עבירות חמורות שיש להן פרי, מגיע פריים בעולם הזה, והעיקר שמור ומזומן להם לעולם הבא, ועל זה נאמר (משלי א לא) ויאכלו מפרי דרכם

כב שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

וממועצותיהם ישבעו. ונאמר עליו, עבירות שעושין פירות יש להם פירות, שאין עושין פירות אין להם פירות. דבעולם הזה מגיע לו פרי מעשיו, ועיקר מעשיו מוכנים לעולם הבא ליפרע ממנו עליהם.

נאמר בתוספתא בריש פאה אלו דברים נפרעים מן האדם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ועל לשון הרע כנגד כולם. על אלו ממהרין ליפרע ממנו בעולם הזה חוץ מפורעניות שנפרעין ממנו לעולם הבא. ובתלמוד ארץ ישראל חזקו בדבר זה מן הכתובים. ואמר בענין עבודה זרה הכרת תכרת כתיב (במדבר טו לא), הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא הנפש ההיא עונה בה (שם שם) בזמן שעונה בה. כתיב (שמות לב לא) אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב, הרי לגבי עבודה זרה. וגבי עריות כתיב (בראשית לט ט) האיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים, וגבי שפיכות דמים כתיב (שם ד יג) גדול עוני מנשוא. כשבא אצל לשון הרע מה כתיב, (תהלים יב ד) יכרת השם כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות.

למה נותן הקדוש ברוך הוא להרשע טובות - ולהצדיק יסורים ואם תראה אחד מן הרשעים שהשפיע לו הקדוש ברוך הוא טובה והנעים עליו בעולם הזה, אפשר שעשה מצוה בעולם הזה, ונוטל שכרו כאן כדי שיהיו נפרעין ממנו בעולם הבא, כמו שנאמר (דברים יז י) ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו, ומתרגמין משלם לשנאוהי טבין דאינון עבדין קדמוהי בחייהון לאובדיהון. מכשילו בשילום גמול כשיעור שעשה בעולם הזה. וכמו כן נאמר עוד כי הצדיק שעבר עבירות מועטות, הקדוש ברוך הוא מייסרו בעולם הזה כשיעור מה

שממרקים עליו, כדי שיהא לו שכר בעולם הבא, ומשלם כל צדקותיו לעתיד לבא. דבר זה נאמר בתלמודנו ובתלמוד ארץ ישראל, ואנו מזכירים כאן מה שאמרו בתלמוד ארץ ישראל לפי שתפסו בו דרך קצרה. וכן אמרו רובו זכיות ומיעוטו עבירות, מיעוט עבירות שיש בידו נפרעין ממנו בעולם הזה, כדי ליפרע לו משלם שכר לעתיד לבא. רובו עבירות ומיעוטו זכיות, נותנים לו שכר מצות קלות שיש בידו בעולם הזה, כדי ליפרע ממנו משלם לעולם הבא. רובו זכיות יורש גן עדן, רובו עבירות יורש גיהנם.

הרי ביארו לנו בזה הדבר כי צדיקים שעשו עבירות קלות, אין נפרעין ממנו לעולם הבא אלא בעולם הזה. ומי שעשה רוב זכיות ומת עד שלא נפרעים ממנו מיעוט עבירות שעשה, אינו מקבל עונש כלל על עונותיו, אלא מנכין לו מזכיותיו בשיעורו, בזמן שלא נפרעו ממנו בעולם הזה. ומי שמת ורובו עבירות, יורש גיהנם ואינו נוטל שכר כלל על זכיותיו, אלא פוחתין לו מן הפורעניות כשיעורן. ואם כבר גמלו הקדוש ברוך הוא אותו מיעוט מצות קלות שעשה בעולם הזה, נפרעים ממנו על כל העבירות שעשה משלם. ושכרן של צדיקים שראוי להן על זכויותיהן בעולם הבא, אין דרך לכל היצור ולא לשטן לחסר ממנו כלום, אלא מתקיים להם באמת ובתמים שיזכו בו, אי אפשר שלא יגיע להם שכרן משלם.

מי שמת כשהוא רשע, אין דרך להתפלל עליו כדי שיזכה עם הצדיקים, כי אותה תפלה אינה מועלת כלום, לפי ששכר שראוי לצדיקים אינו אלא הטורח והעסק שעסקו וסבלו בעשיית המצות, והתאפקו מעבירות

וכן מי שמת כשהוא רשע, אין דרך להתפלל עליו כדי שיזכה עם הצדיקים, כי אותה תפלה אינה מועלת כלום, לפי ששכר שראוי לצדיקים אינו אלא הטורח והעסק שעסקו וסבלו בעשיית המצוות, והתאפקו מעבירות. אבל מי שהלך

אחר תאותו להתעדן בעבירות, האיך יתכן שיהא לו חלק טוב, זה ודאי מבוטל ורחוק מן הדעת. ומי שהזכיר מחכמים ענין העתירה ובקשה על החוטא, לא אמרו אלא כדי להקל מעליו הפורעניות בלבד, לפי שהשכר הוא דין אמת לצדיק שהכין לו הקדוש ברוך הוא על זכויותיו, ואין מדרך אמת שיחסר לו הקדוש ברוך הוא ממנו כלום בעולמו, וגם הפורעניות דין להקדוש ברוך הוא על החוטא. ויתכן שיעתיר אליו מי שהוא חשוב לפניו, כדי להסיר מקצתו מעליו או כולו, לפי חשיבות המעתיר, וכפי פורעניות של החוטא. הלא תראה מי שסבור להועיל על החוטא, לא אמרו אלא יכולני לפטור את העולם מן הדין, ולא אמרו לזכות את החייב, ואין בעתירה שום שכר לרשע, כמו שאמר על דבר זה, כי הקדוש ברוך הוא כבר אמר לכל הרשעים שובו אלי (זכרי' א ג) שובו מדרכיכם הרעים (מלכים ב' יז יג), ואני אבטל מכם הפורעניות, ואשלם לכם שכר טוב על תשובותיכם עדי, והתשובה בידי אדם היא והוא יכול לעשותה, וקרובה אליו מעתירות המעתיר שאינו מאמין בה, ואינו דבר שבידו שיכול לעשותה. ואלו היה מגיע שכר לרשע מחמת העתירה כשמעתירים עליו, היה מן הדין ראוי שיהא קבול תשובתו לפני הקדוש ברוך הוא לענין מתן שכרו יותר חזק וגדול. ומאחר שהקדוש ברוך הוא קרא לרשעים לחזור בתשובה, ואמר שובו אלי ואשובה אליכם (מלאכי ג ז), וכיוצא בזה הרבה, וחק לנו יום צום העשור וקראו יום הכיפורים, והבטיחנו לומר שבו אנו מתכפרים על עונותינו, שנאמר (ויקרא טז ט) כי ביום הזה יכפר עליכם, ועשיית רצונו של הקדוש ברוך הוא כמו כן מכפר עון, ויש בדבר הזה טובה ותקנה גדולה לבני אדם המצוינין בעבודתו של הקדוש ברוך הוא, ויש להם שכר בכך, העתירה נמי מועלת להקל מן הפורעניות, או לדחותה, ואין בדבר הזה ריחוק הדעת ולא להיות לו שכר בשבילה, שהרי נאמר ההגדה אמת משם רבותינו שהיא נאה, ונתכוונו

לענין מה שזכרנו. ועל הדברים האלה הנאמרים משם רבותינו, יש מן הדין לסמוך מלכת אחר זולתם.

אמנם דין העתירה היא שוה ליום הכפורים, וכמו שאמר, במשנה אחטא ואשוב אחטא ויום הכיפורים מכפר, ואמרו בתלמוד הואיל כשיחטא אדם על כוונת שיום הכיפורים מכפר עון עליו, אין יום הכיפורים מכפר עליו. וגם כמו כן יש מי שחטא וסומך על העתירה, אין מקבלין עליו עתירה, וכן הוא דין העתירה. הרי נדחה דברי האומר שיש לו שכר עתירה, ונתבטל ונתרצה על הדרך שאמרנו. נמצא העונש שהעניש הקדוש ברוך הוא את הרשעים, על תנאי, שאם לא יחזור בתשובה, או לא יעתיר עליו מי שעתירתו מקובלת, אז יענש. שכן הבננו מדברי רבותינו שאמרו יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין, ואמר ר' יוחנן על אלישע הנקרא אחר, כשאמות אכבה עשן מקברו, כי נח נפשיה דר' יוחנן פסק קיטרא מקברא דאחר, ואלו ראיות גמורות שהעתירה מועלת.

שער מזכי הרבים

**המזכה את הרבים בתורה ומצות
מקבל השכר כפי מה שנהנה ממנו**

מי שעשה זכות גדולה, וקשה בעיניו לעשות ויצרו מנעו, וכופה את יצרו עד שעושה המעשה, עדיף מן האיש שאין יצרו תוקפו למונעו. ומי שעושה עון גדול ויצרו תוקפו, גרוע ממנו אדם שעושה עון מועט ואין יצרו תוקפו, לפי שעושה דוגמא להכעיס. וזכות שעושה לאחרים כגון תורה וצדקה, כפי אותו הנהנה ממנו וכפי הנאה הנהנה, מקבל שכר. ויש שעושה

מועט ובא לו לצדקה, ועושה הרבה ואין לו זכות, נגון לאדם אחד אם יתן לו פשוטים הרבה, בושת יש לו לקבל ממנו, וכשאומר אכול עמי היום אין לו בושת, זה לו זכות מועט ושכר הרבה.

ויש עונשים חמורים על מה שאין כתוב בתורה, יותר מעונשים על מצות שכתובים בתורה, שהרי על ידי עבירות שבתורה כתיב מיתות או עונש אחר, אבל המונעים מלתת את הרשעים להריגה לא מצינו מה דינם, וראה כמה חמורים לפי שבני בנימין לא רצו לתת את החייבים לבני ישראל, לכך נהרגו טף ונשים כמעט כל השבט, ובעונש של תורה כתיב (דברים כד טז) לא יומתו [אבות על בנים] ובנים [לא יומתו] על אבות. וכן בני עלי ששהו קיניהן של נשים, על זה לא נאמר עונשו, וראה כמה עונשים כמה דורות נכשלו בעונם.

(סימן תקצ"א)

המקבל עליו עינויים בעולם הזה לא יקבל עונש ונקמה לא בזה ולא בבא, לפי שקיבל עליו העינויים שהיו ראויים לו מן השמים

ואף על פי שלא הזכירו חכמים עומק התשובה הזאת, כך היא לחפצים שלא יקראו לדין לעולם הבא. ואף בעולם הזה לא יקבל עונש ונקמה, לפי שמקבל עליו העינויים שהיו ראויין לו מן השמים. וכל זה אין להורות אלא למי שמתחרט ומבקש להיות נקי מן הקדוש ברוך הוא. רק אם רבים גזל, אף על פי ששב באלו הדברים שכתבנו, הקדוש ברוך הוא מביא עליו כדרכיו, מפני שהרבים בקשו עליו נקמה, ויקבל שכר על העונשים שבאים עליו מן השמים, כי מאחר שמדעתו קבל עליו עונשים ועינויים ותשובות שכתבנו, אינו ראוי לקבל עליו עונש מן השמים, וכתיב (ירמ' ל יא) ונקה לא אנקך פעמים ונקה ופעמים לא ינקה כמו שכתבנו. ומעשה באחד שגזל ליטרא

והרויח בה הרבה, והיה אדם מכיר הגזלן וידע שעשה ככל מה שכתבנו, וכל מה שהרויח נתן לנגזל.

(סימן תקצט)

שכר עולם הבא

השכר המיוחד לעולם הבא אין דרך לכל בריה ליכנוס בו, ולא לשטן ולא זולתו כדי שיחסיר ממנו כלום משיעור מה שהוא ראוי לקבל

נתברר מכל הדברים שהזכרנו, שהשכר המיוחד לעולם הבא אין דרך לכל בריה ליכנוס בו, ולא לשטן ולא זולתו כדי שיחסיר ממנו כלום משיעור מה שהוא ראוי לקבל, ולא שיזכה החוטא, ולא שיתוסף בפורעניות יותר ממה שהוא חייב, כי אלה הם מדות הצדק. אבל בעולם הזה אנו יודעים מדרך הדעת, שיש יסורים המגיעים לקטנים ולצדיקים, מפני שיש להם תקנה בדבר זה לעתיד לבא, שהן עתידין לקבל עליהן שכר טוב, יותר מכשיעור הצער שאירע להם. ויש בדבר זה עוד ראיי לבני אדם המצויינין בעבודתו של הקדוש ברוך הוא ותקנת דרכיהם. וכיון שיתכן עוד שינסה אותם מחמת דברי מקצת הברואים, בזמן שהוא יודע שיש להם תקנה בדבר, או שיוסיף בנסיונות או יקל ממנו, כל זה אין בו שום שיעור, אף על פי שכבר זה ידוע ומקויים מן הדין. הרי הכתובים אומרים אותו ענין למען ענותך ולמען נסותך להטיבך באחריתך (דברים ח טז). ונסיון זה מענין איוב שהעיד בו הכתוב (איוב א א) כי הוא תם וישר וירא אלוקים וסר מרע, והתחיל להביא עליו אלו היסורים קשים וחזקים, ועיקר סיבתו היתה מדברי השטן. וביאר הכתוב שלא היה מחויב בצרות וביסורים שבאו עליו, אלא הקדוש ברוך הוא התחיל

כדי שיגמלהו טובה עליהם, ולמען יראו כל הרואים והשומעין אותן, קושי יסורים, ומתקנים דרכיהן, כמו שנאמר (שם ב ג) ותסיתני בו לבלעו חנם, אינו חייב מזה שהבאתי עליו, אלא לפי שגלוי וידוע לפניו כי הוא ממתין ומוחל ביסורים הבאים עליו, לכן הבאתי עליו, וכדי שיגמלהו טוב בשכרו, שהוא יותר מצרות שארעוהו, כי יסורים המגיעים לו לאדם בעולם הזה, יש בהם מה שמקבלים על לא דבר, אלא כדי שיזכו ויקבלו עליו גמול טוב ושכר גדול, והוא הנקרא חנם, כי המנוסה בו אינו חייב שיבא עליו. ומהם מה שהוא פורעניות ונקמה על עבירות שכבר קדמו הם, והם בדרך החיוב, ולא יאמר עליהן חנם. ומתחזק דבר זה ומתבאר יותר ממה שאמר הקדוש ברוך הוא ליחזקאל (ו' טו ז) ונקוטו בפניהם אל הרעות אשר עשו לכל תועבותיהם וידעו כי אני השם לא על חנם דברתי לעשות להם הרעה הזאת, מנה חטאתם, וביאר, הפורעניות הבאה עליהם מן הדין האמת הוא שהם חייבים שתבא עליהם, ואינם יסורים של חנם. שכל נסיון, שבאים לבני אדם כדי שיזכו ויקבלו עליהם שכר טוב, בדרך הנסיון של איוב שהיו חנם כדי לזכותו עליהם.

ואמרו בתלמוד בפרק השותפין ובפי יום הכיפורים, כי זה השטן שהשטין על איוב הוא מלאך המות, ודבר זה אינו רחוק מן הדעת, הלא אמור בתורה (במדבר כב כב) ויתיצב מלאך השם בדרך לשטן לו. וכתוב (שם שם לב) הנה אנכי יצאתי לשטן, וכתוב (שם שם לא) וירא את מלאך השם נצב בדרך וחרבו שלופה בידו, והמלאך שנראה ובידו חרב שלופה הוא מלאך המות, ולכך אמר לבלעם (שם שם לג) כי עתה גם אותכה הרגתי. וכמו כן ראה דוד אותו, כמו שנאמר (דברי הימים א' כא טז) וישא עיניו וירא את מלאך השם עומד בין [הארץ ובין השמים] וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים. ואמר (שם שם ט) כי נבעת מפני [חרב] מלאך השם. והוא בלא ספק מלה"מ לפי שנשתלח

להשחית העם, כמו שאמר בענין. ומלאך ליהושע לחזקו במלחמה. והזהרה לשטן על איוב רק את נפשו שמור (איוב ב ו) שלא תהרגהו. ויהי היום (שם א' ו) ראש השנה מלאכים מזכירים מעשי בני אדם אם טוב ואם רע, ומבקשים לפני הקדוש ברוך הוא להסיר הספק מבני אדם, שאומר למה הצדיקים בנעיות בעולם הזה, ומביא עליהם יסורים להודיע לבני אדם צדקותיהם, וכדי להראות את העניות שלהם לבריות, וכתוב (מלכים א' כב יט) [ראיתי] את השם יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו, וכתוב (דניאל ז י) דינא יתיב וספרין פתיחו, והוא אין צריך ספר כי הוא יודע המחשבות עד שלא נוצרו, אלא כמנהגנו דברה תורה בלשון בני אדם. ומביא יסורים על הצדיקים עבור דברי השטן. לפי שבראש השנה פוקד כל היצורים, אנו תוקעין לזכור לנו עקידת יצחק, ולערבב את השטן לדחותו מעלינו.

(סימן תרה)

אם בייש חבירו ולא שמע אדם ולא יצא הדבר לחוץ, דומה למי שגזל מחבירו ממון והשיב לו מיד

אם בייש חבירו ולא שמע אדם ולא יצא הדבר לחוץ, הרי יתכן ודומה למי שגזל מחבירו ממון והשיב לו מיד קודם שלא היה צריך, ציערו מעט, מכל מקום עבר על לא תגזול, ועל ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט יח), דסני לך לחברך לא תעביד, כן זה לפי מה שביישו ולא היה יודע אדם, אף הוא עובר על ואהבת לרעך כמוך, וצריך לשים עליו עונש שלא יהיה גדול, אלא לפי מה שחטא ידע המורה כמה הוא גדול שיעור הבושת שמתבייש, ובאיזה דבר חטא לו, וישליך עליו תענית וצדקה לבעלי בתים טובים, ואל ידעו שהוא נותן, פן יראו אותו ויכלמו.

(סימן תרכ"ח).

שַׁעַר הַגְּלוּלִים

**ר' משה לייב מסאסוב מחזיר ליהודי
אחזה שנגזלה מידי אבות אבותיו**

יהודי ירא שמים מתפרנס באמונה מפרתו היחידה

יהודי ירא שמים אברך תמים וישר גר בכפר סמוך לעיר סאסוב. יהודי זה הקפיד להתפרנס מיגיע כפיו ואף למצוא עיתים לתורה. פרה אחת היתה לו, הוא ואשתו הצנועה טפלו בה במסירות והיא גמלה להם בחלב שאותו היו מוכרים ובתמורתו קונים את מה שהזדקקו. לפעמים, כאשר הוצאותיהם מרובות היו מהכסף שקבלו עבור החלב, היה האברך נוסע לקוסוב, העיר הקרובה, ומשכיר עצמו לעבודות שונות אצל בעלי בתים שבעיר, את הכסף שהרויח מעבודות אלו היה מקדיש לצרכי שבת.

באחד הימים, עבד בעיר אצל בעל בית אחד שנתן לו עבור טרחתו שש מטבעות. בקחתו את המטבעות בידו החליט האברך לחלקם לשלושה חלקים שווים. שני מטבעות - עבור חלות לכבוד שבת קודש. שני מטבעות - עבור יין לקידוש ולהבדלה ובשניים הנותרים - נרות לכבוד שבת.

**היהודי מכבד את ר' משה יהודה לייב
מסאסוב בשני כוסות תה והרבי מברכו**

שמח וטוב לב יצא האברך בדרכו לביתו אשר בכפר. לפני צאתו מן העיר פגש בצדיק, הרב הקדוש רבי משה יהודה לייב מסאסוב, שהיה מפורסם כאיש קדוש שכל ברכותיו מתקיימות. הרב היה בדרכו מבית המרחץ לביתו ומשנקרה האברך לידו, עצר לידו ובקש ממנו לקנות לו כוס

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש לא

תה. "צמא אנוכי" - אמר הרב - "מי שיקנה לי כוס תה בשני מטבעות עתיד להיות בן עולם הבא". דברי הרב עשו רושם גדול על האברך. הנבואה שורה על צדיק זה, אמר האברך בליבו והנה מבטיח הוא עולם הבא, למי שיקנה בעבורו כוס תה. אמנם חשבתי לקנות חלות בכסף זה לכבוד שבת, אבל שבת היא מעין עולם הבא, ואם אמלא מבוקשו אזכה, כפי שאמר, בעולם הבא ממש, אם כן מוטב לי לוותר על החלות, אבצע בסעודה על שתי ככרות לחם שחור, ואכבד את הרב בכוס תה כך אזכה בעולם הבא. מאחר שבא לידי החלטה, הלך וקנה לרב כוס תה בשתי מטבעות. שתה הרב ואמר: "החייתני בני, אך עדיין צמא אני, אם תקנה לי עוד כוס, אברכך בכל מיני ברכות בעולם הזה", אמר האברך בליבו: אמנם מצוה מן המובחר לקדש על היין, אבל מותר לקדש גם על הפת, ובכסף שהקצבתי עבור יין אקנה כוס תה נוספת לרבי ויברכני, והיות וברכותיו אינן שבות ריקן אוכל לקדש על היין כל ימי חיי. לאחר שכלה הרב לשתות בפעם השניה עמד וברך את האברך בהצלחה בכל מעשיו, אחר כך הוסיף ואמר: "יפה עשית, בני, כשהואלת לכבדני בכוס תה נוספת, אמנם ברכתך, אך ברכות אלו אינן אלא בשבילך, אם תקנה עבורי עוד כוס תה אברכך לדורי דורות ואז גם בניך ובני בניך יזכו לחיי רווחה כל ימי חייהם". על כך השיב האברך: "זאת לא אוכל לעשות רבי ומורי. ויתרתי על החלות. מכיון שמותר לבצע גם על פת לחם. יין לא אקנה, מכיון שמותר לצאת ידי חובה בקידוש על חלות, אך אם אתן את שארית כספי עבור כוס תה נוספת, נמצא שלא אקנה גם נרות והדלקת נר לשבת חובה היא. שכן, כל היושב בחושך בערבי שבתות מונע נפשו מעונג שבת. אם כן, מעדיף אני לקנות בפרוטותי האחרונות נרות לכבוד שבת ולהתענג עליהם כראוי". "יהי כרצונך בני", אמר הרב ברוך והוסיף "אף על פי כן יבוא הנס מכל מקום", לפני שנפרדו דרכיהם עזר אותו הרב ושאלו: "מה יש לך בבית

לב שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

בני?" "רק פרה אחת זהו כל רכושי" השיב האברך. " ובכן שמע לי ואיעצך מה לעשות, אמר הרב - "מכור את הפרה, וכשיהיה לך את הכסף שתקבל עבורה בידך, בוא אלי, חפשני ברחובות העיר וכשתמצאני תראה את יד ה' הגדולה ותדע כי ברכת ה' היא תעשירי". האברך הסכים לדברי הרב, נפרד ממנו לשלום ושב לביתו.

היהודי מחליט למכור את פרתו היחידה בעצת הרבי

שעה קלה לפני שבת הגיע האברך לביתו, וכשסיפר לאשתו את קורותיו ואת מה שעשה בכסף שהרויח, התעצבה האשה אל ליבה, על אף שהאמינה לדבריו כי הרב אשר ברכו איש אלוקים הוא וברכותיו מתקיימות, צר היה לה בחשבה כי יאלצו לעשות שבת זו בלא חלות ובלא יין לקידוש ולהבדלה, אך מכיון שהיתה צנועה וטובה, לא ציערה את בעלה וקבלה עליה את הדין באהבה, אז ספר לה בעלה מה יעץ לו הצדיק לעשות בפרתם היחידה. לשמע דבריו לא יכלה להבליג עוד ואמרה בכעס: "האם רוצה אתה לעשות מה שאמר לך הרב? האם שפוי הנך בדעתך? הלא כל פרנסתנו תלויה בפרה זו, ומה נעשה בלעדיה, חוששת אני שגם את הכסף אשר תקבל עבורה הרבי יבקש ממך, אתה תמסור לו את כל כספך, ואז נשאר קרחים מכאן ומכאן". "אל תכעסי אשתי" - מהר האברך להרגיעה בדברי פיוס - "ואל תדברי כך. קדוש הוא הרב והחושד בכשרים לוקה בגופו, גם אני יודע כי פרנסתנו תלויה בפרתנו היחידה ולא ארצה להשאר בחוסר כל. הנה זאת אעשה. לא אצא להכריז על מכירת הפרה. רק אם יבוא אל ביתנו איש שרוצה לקנותה והוא יתן לי את הסכום שאבקש עבורה, אדע כי מאת ה' היתה זאת ורק אז אלך עם הכסף אל הרב והוא יאמר לי מה אעשה". שמעה האשה את דברי בעלה ונרגעה. בזריזות סיימה את ההכנות לשבת, בעוד בעלה רוחץ עצמו ומתכוון לקבל פני שבת המלכה, הציבה על השולחן את

הנרות שהביא בעלה, לבשה את שמלת השבת שלה, וכשהגיע זמן הדלקת נרות עמדה והדליקה אותן, ברכה עליהן בכונה גדולה והקפידה כדרכה להגיד גם תפילה קצרה וזכה, למען יזכו בעלה והיא לגדל את בניהם לתורה וליראת שמים. על אף שדלה היתה ארוחת השבת שלהם, התענגו האיש ואשתו על קדושת היום. לא דברו על מה שיקרה אחרי השבת והשתדלו גם לא לחשוב על דברים מציקים ומטרידים, כדי לא לקלקל להם חס ושלוש את מנוחת השבת.

היהודי מוכר את פרתו היחידה

ביום ראשון שלאחר השבת הופיע בפתח ביתם סוחר אחד שלא הכירוהו ושאל אם יש להם פרה למכירה. "כן" השיב האברך המופתע בראותו כיצד מתגלית לפניו השגחת הבורא על ברואיו. "ומה מחירה?" שאל הסוחר. "ארבעים ושניים דינרי זהב", השיב האברך. "מה אמרת?" שאל הסוחר בעיניים נדהמות, "סוחר אני מזה זמן רב. הרבה בהמות קניתי בימי חיי ומעולם לא נקב איש בסכום כה גבוה". "הרשות בידך לא לקנותה" - אמר האברך בנחת - "זה מחירה של הפרה, חביבה היא עלי ואיני חייב למכרה, אם תרצה לשלם את מחירה, שלך היא. אם לאו - לך לשלום לדרכך והפרה תשאר שלי". הסוחר, שמחיר הפרה היה מוגזם לדעתו, יצא והלך לדרכו.

"רואה את כי הכל מן השמים?" שאל האברך את אשתו שגם היא נכחה בשעה שהיה הסוחר בביתם. "הן אמרתי לך שאמכרנה רק במחיר שקבעתי לעצמי. הנה יש לנו סימן נוסף, אם ישוב האיש לכאן ויקנה את הפרה בסכום אשר דרשתי עבורה אות היא לנו כי קרובה ישועתינו לבוא וכי נתקיימו ברכותיו של הצדיק". "יהי כדברך". אמרה האשה בחשבה, כי האיש בודאי לא יחזור והפרה תשאר אצלם. אולם להפתעתה חזר האיש ביום שני בבוקר ושוב בקש לקנות את

הפרה. גם הפעם ניסה לעמוד על המקח ולהפחית את מחירה, אך משלא עלה הדבר בידו, עמד ושלם את הסכום כולו, לקח את הפרה והלך.

הביט האברך בכסף שבידו ואמר לאשתו: "רואה את אשתי כי הכל משמים, גם אם אין אנו בני אדם מבינים למה קרה כל זאת. ועתה משנתקיימו האותות אשר הצבתי לעצמי, אלך ואחפש את הרב מסאסוב".

היהודי קונה אחוזה בדרך פלא

מבלי להתעכב יצא האברך בדרך לעיר הסמוכה כשכספו עמו. בהגיעו לככר העיר ראה אנשים רבים עומדים ליד בית אחד. "לשם מה התקהלות זו?" שאל את אחד הנאספים. "האינך יודע?" - השיב לו האיש - "בית המשפט הוא בית זה, והיום תהיה כאן מכירה פומבית של אחוזה אחת. בעל האחוזה מת ויורשיו אשר פשטו את הרגל מעוניינים למכרה כדי לכסות במכירה את חובותיהם". סקרן היה האברך ונכנס גם הוא לבית המשפט. לאחר שעה קלה של צפיה יצא איש אחד והכריז על מכירת האחוזה, מי שירבה במחיר יזכה בה, הכריז בקול גדול. לא רבים היו הקופצים על המציאה. רק פריצים אחדים מכפרי הסביבה רצו לקנותה. כל אחד מהם הוסיף על ההצעה שהציע חברו לפניו עד אשר הגיעו לסכום שאיש לא רצה להוסיף עליו עוד. ברגע זה עלה בדעתו של האברך להשתתף גם הוא במכרו. נגש אל הכרוז, הוסיף את שמו ברשימת המעוניינים באחוזה ומשמע מה הוא הסכום הסופי אשר הוצע תמורתו עמד והוסיף עליו דינרים אחדים. מי הוא החצוף הזה. תמהו הפריצים, והפריץ שחשב כי הנה תהיה האחוזה לו ולבניו אחריו מיהר להגדיל את הסכום. האברך לא נרתע והציע סכום גבוה יותר. ראו הפריצים כי מתחרה רציני לפנייהם והחליטו להוסיף עוד ועוד למען יצא היהודי החצוף מן המשחק. אלא שיצר המשחק

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש לה

נתעורר בלב האברך ואף כי לא היה בידו גם חלק קטן מהסכום שבו נקב, לא נרתע לאחור אלא עמד והכריז בעוז: "אני מוסיף עוד לסכום, אקנה את האחוזה ויהי מה!" לשמע הכרזתו חרה אפם של הפריצים, היתכן כי יהודי נבזה שמראהו כקבצן עלוב יש בידו רבבות דינרי זהב וכסף שבהם רוצה הוא לקנות את האחוזה. תמהו בליבם ולאחר שהתיעצו ביניהם החליטו להניח בידו את הקניה, אם יזכה בה, אמרו יצטרך תוך כמה ימים לשלם עבורה, וכבר היום עליו להניח ביד הכרוז ערבון גדול, לא יתכן שהסכום הגדול בידו, לעת ערב משלא יהיה בידו הכסף יפסיד גם את הערבון שנתן והאחוזה תעבור ממילא לרשות אחד מהם. לאחר ששכמו את הדבר ביניהם הפסיקו מיד לעמוד על המקח ונראה היה כי האחוזה היא של היהודי. הכרוז עמד על הבמה והכריז כי פלוני בן פלוני קנה את האחוזה שגודלה ככפר שלם וכי עליו לסלק את מחצית הסכום עד הערב ואת השאר – כעבור עשרה ימים. אם לא יעשה כן, בטל הקניין ויפסיד גם את דמי הערבון.

הפריצים אשר חשבו כי הצליחו להערים על היהודי עזבו את המקום בלב שמת. האברך שטרם הבין את אשר עשה זה עתה הלך לסעוד את נפשו, שכן כל היום לא בא אוכל אל פיו ורעב מאוד היה. בלא רגע של חרטה על מה שעשה, נטל ידיו ואכל. משגמר לסעוד ברך ברכת המזון והחל לטכס עצה באיזו דרך ישיג את הסכום הגדול שעליו התחייב. לאחר מחשבה ראה כי אין לו כל אפשרות להשיג סכום כה גדול, לרגע עמד נבהל, היתכן כי רוח שטות נכנסה בו? חשב בפחד, אולם מיד התעשת ושב לבטוח בה' יתברך כי לא יעזבנו ובודאי יראה לו הדרך בה ילך.

כומר אחד רוצה להיות שותף שלו באחוזה ומשלם עבורו חצי מהכסף שהאחוזה שווה ואת החצי השני מלווה לו

עודנו יושב וחושב והנה נכנס כומר לבית האוכל שבו ישב האברך. לאחר שברר אצל בעל המקום את זהותו של האברך, נגש אליו ואמר לו: "דבר סתר לי אליך אדוני". "מה רצונך?" שאל האברך בסקרנות ובתקווה כי הנה שליחו של הקדוש ברוך הוא להוציאו מן המצר שלתוכו נקלע. אז ספר לו הכומר שאותה אחוזה היתה לפני שנים רבות נחלת אבותיו וגם הוא רצה לקנותה במכירה הפומבית אלא לפי נימוסי הגויים אין זה נאה שכומר יקנה אחוזה לעצמו, אך היות והוא רוצה בה מאוד, מבקש הוא מן האברך כי יהיה שותף עמו באחוזה זו. עוד היום אתן לך את חלקי בקניה", סיים הכומר את דבריו בהתרגשות.

לשמע הדברים אורו פניו של האברך, ובלב מלא תודה להשם יתברך ששלח לו את עזרתו ממרומים, אמר לכומר: "יפה דברת, מוכן אני להיות שותף עמך באחוזה זו, אך תנאי יש לי, עליך לתת לי עוד היום את מחיר האחוזה כולה ועוד הוסף לי אלפיים דנרי זהב מכיון שמציאה גדולה היא אחוזה זו ומי כמוך יודע זאת". "יהי כן", אמר הכומר, "את מחיר האחוזה אביא לך בעוד שעה קלה, אבל את האלפיים דנרי הזהב שבקשת לא אוכל לתת לך, אנא התפשר עמי עליהם", הוסיף בתחינה. התרצה לו האברך וויתר על מחצית הסכום, "אתה נותן את מחיר האחוזה ואלף דינרים נוספים והעיסקה ביננו תהיה שרירה וקיימת", אמר האברך והכומר מהר בשמחה למלא את חלקו בסכום. בשעה שסכמו עליה, הגיע הכומר ואיתו הסכום שנתבקש להביא. תמורתו נתן לו האברך הבטחה בכתב כי האחוזה היא קנינם המשותף, מחצית מחירה השקיע הכומר כמקובל ואת המחצית השניה

נתן כהלואה לשותפו האברך, הלואה ללא הגבלת זמן. על הכתב חתמו שניהם בלחיצת יד לבבית ונפרדו כל אחד לדרכו.

אחר הצהריים, בשעה שהכריז עליה הכרוז כשעת בצוע הקניה, הופיעו הפריצים הנרגזים בתקוה שהיהודי לא השיג את הכסף והם יזכו באחוזה ובהנאה ממפלתו של היהודי הקבצן החצוף. האברך אמנם אחר מעט לבוא ובכך עודד את הפריצים לצחוק עליו בלעג, אלא ששמחתם לא ארכה זמן רב. בצעדים מתונים נכנס האברך ובידו הכסף. לעיני הפריצים הנדהמים מנה את הדינרים לתוך ידו של הכרוז אשר הכריז בקול גדול כי האחוזה שייכת מהיום והלאה ליהודי זה ולבניו אחריו.

היהודי חוזר לביתו שמח וטוב לב

בפחי נפש יצאו הפריצים כשפיהם מלא אלה וקללה ופניהם עגומות. ואלו האברך התמים יצא בשמחה והלך בלב מלא תודה לה' על שכונן צעדיו לטובה. בעודנו שקוע במחשבותיו על נפלאות ההשגחה העליונה, בא לקראתו הרב הקדוש ר' משה יהודה לייב וברכו במזל טוב. מרוב התרגשות למראהו לא יכול היה האברך להוציא הגה מפיו ואז אמר לו הרב: "אלו היית מכבדני בעוד כוס תה, היתה נמנעת ממך גם עגמת הנפש שהיתה לך לפני שהסתיים הענין בכי טוב. אך אל לך להצטער עכשיו, מה שעבר עבר, עתה לך לך לדרכך, חסד ה' גבר עליך ומהיום לא תדע יותר צער. חזור לביתך בשלום ודע מי הביאך עד הלום". עוד לפני שעלה בידי האברך לעמוד על דבריו של הרב נעלם הלה מנגד עיניו והוא נשאר לעמוד על מקומו נרעש ונפחד מגודל המעמד. לאחר שהתאושש, חזר האברך לביתו, אשתו קבלה את פניו בשמחה מהולה בדאגה לשלומו ולקורותיו, משספר לה מה עבר עליו והראה לה את שטר הקניה פג לבה מרוב שמחה והפתעה והיא נפלה על הארץ והתעלפה. גם לאחר שהתעוררה לא היה בה הכח לשאת את

לח שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

גודל הנס, רק לאחר ימים מספר בס עיכלה אט אט את מה שקרה. חזרה האשה לאיתנה והודתה להשם יתברך על רוב רחמיו וחסדיו.

הכומר מת והאחזה נשאת רק של היהודי

עם שטר הקניה בידו נסע שוב האברך אל הרב הקדוש ר' משה יהודה לייב, במטרה לשאול אותו מה יעשה בו. בהכנסו לעיר סאסוב שמע מפי עוברים ושבים כי הכומר, שותפו לאחזה מת בלילה מיתה חטופה. הוא לא היה חולה כלל ספרו האנשים, לפנות ערב נפל למשכב ועוד לפני שהגיע אליו הרופא, שבק חיים לכל חי. אין זאת כי אם מת מעין רעה, הוסיפו ואמרו לאברך. ומכיון שכך קברוהו בחפזון אף מבלי להסיר את בגדיו מעליו. לשמע הבשורה עמד האברך ולא ידע את נפשו מרוב התרגשות הוא ידע שהכתב אשר העיד כי שותפים הם נמצא בכיס בגדו של הכומר, ומכיון שבגדיו נקברו איתו הרי שאין אדם מלבדו ומלבד הרב הקדוש היודע על הקניה המשותפת.

הרבי מגלה ליהודי שהאחזה היתה שייכת כבר לאבות אבותיו וממשפחת הכומר גזלו את האחזה ועתה היא חוזרת לבעליה הראשונים

בלב פועם רץ לביתו של הרב. ספר לו מה שמע ושאלו מה עליו לעשות. רגעים ארוכים ישב הרב שקוע במחשבות, אחר כך פנה אליו ואמר: "שאלה קשה שאלת אך מכיון שעומד אתה לפני ודורש תשובה איני יכול לדחותך. לפיכך הט אזנך, ושמע ואומר לך דברים הנאמרים רק מפה לאוזן. דע לך שלפני שנים רבות הרג אביו זקנו של הכומר את אחד מאבות אבותיך שהיה עשיר מופלג, פרנס ומנהיג בועד 'ארבע ארצות' החריב את ביתו ונטל את ממונו. כשעלתה נשמתו של היהודי העשוק השמימה, עמד וטען: 'אינני שואל מדוע באה עלי

הרעה הזאת על אף שהשתדלתי לקיים תורה ומצוות כהלכה. מקבל אני עלי את הדין, שכן, כבר אמר קהלת כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואם נענשתי, אין זאת כי אם ראוי הייתי לכך. אלא שעומד אני ותמה, במה זכה גוי זה ששפך את דמי וגזל את כל אשר לי לישב בכבודו של עולם ולהנות מן הגזל? ואז השיבו לו: 'אל לך לתמוה, כי אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה. הגוי אשר הרג אותך וגזל את כל אשר לך, לא בזכותו נהנה כי אם בזכות אבותיו שהיו מחסידי אומות העולם ועשו טוב לישראל, וכשם שאתה לא על חטאיך נענשת אלא בעוון הדור נתפסת, כך קבל גוי גזלן זה את שכרו לא לפי זכויותיו כי אם בזכות מעשיהם הטובים של אבותיו, אלא שזכות זו לא תעמוד לו לעולם ואחרי שלושה דורות עתידה גזילה זו לחזור לאכסניה שלה, לרשות בני בניהם של בעליה הראשונים'. אביך זקנך הקדוש, הוסיף הרב וספר לאברך, קבל עליו את הדברים ואז העלוהו להיכלם של קדושים אשר מסרו נפשם על קידוש ה'. נשמתו עלתה מעלה מעלה ומחמת התעלותו הסיח דעתו מכל עניני העולם הזה. אולם בשמים אין הסח הדעת וכשהגיעה השעה להחזיר את הגזילה, חפשו ומצאו אותך ראוי לכך. משמים כווננו את צעדיך ואת צעדיו של הכומר, נכדו של אותו גזלן, ואתם נפגשתם בפונדק ועשיתם שם את מה שעשיתם, וכך נתגלגלו הדברים לפי רצונו של בעל הרצון יתברך ועתה שלך היא האחווה. עליך לדעת - סיים הרב הקדוש את דבריו - כי כל מה שיש בידך אינך נוטל משל אחרים, כי אם משלך הנך נוטל, מאת ה' היתה זאת והיא נפלאת מעייננו.

ברכת הרבי מתקיימת לו ולבניו אחריו

לפני שיצא מלפני הרב, קבל את ברכתו ועודדו להוסיף וללכת בדרך שהיא תפארת לעושיה וה' יהיה בעזרו. אכן היה ה' יתברך בעזרו של האברך עד יומו האחרון. העושר

הגדול בו זכה לפתע לא העבירו על דעתו, הוא הוסיף לעבוד את ה' בלב שלם, וה' היה עמו וכל אשר עשה הצליח. הברכה היתה שרויה בכל מעשי ידיו והוא זכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, כשגם הם עשירים מופלגים מלאים בברכת ה'.

(שפתי צדיקים)

שער מזכי הרבים

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר: וכו' וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד.

שיעשו עבודתם לשם שמים ולא לשם שררה וכבוד.

וכל העמלים עם הצבור - העוסקים בצרכי ציבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים - לשם מצוה, ולא כדי להתפאר או ליהנות או להתגאות על הציבור, שזכות אבותם - של הציבור, מסייעתן - מסייעת לציבור, שיצליחו העמלים עמהם, כלומר שאין העוסקים בצרכי ציבור מצליחים בשליחותם בזכות עמלם בלבד, אלא בזכות אבותם של הציבור, וצדקתם - של האבות שהיא עומדת לעד - ולפיכך אין להם להתייחר ולהתגדל על הציבור.

שיהיו עוסקים לשם שמים ולא (להתפאר) [ולא להתייחר]. ולהתגדל ולהטיל אימה יתרה לכבוד עצמן, שכל שהוא עושה כן אינו חס על כבוד צבור ותועלתם, אלא

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש מא

לתועלת עצמו ולהתגדל עליהם. אבל כשהוא לשם שמים הוא מנהיגם בהנהגה ישרה, ומנחילם חקים ישרים ותורות אמת.

(מאירי)

פסיקתא. וכל העוסקים. פירוש פרנסי הציבור יהיו

עוסקים בצרכי ציבור לשם שמים מנהלים בדרך

ישראל ומונעים אותם מדרכים רעים ומיסרין אותן, ולא

תהיה כונתם להנאת עצמם לקנות גדולה וממון ומשתררים

עליהם ומתגאים, שכל פרנס המתגאה על הציבור שנוא הוא

מאד לפני המקום.

(ספר מוסר)

וצדקתם עומדת לעד. צדקתם של אבות עומדת להם

לעמלים לעד.

(מתחורר ויטרי)

וצדקתם עומדת לעד, פירוש, וצדקת אבות לעד עומדת ואין

חושבין לפי רוב השנים לומר שלא תעמוד לנו

זכותם ויעלה בדעתנו לפי שכבר הדורות הראשונים אשר היו

לפנינו עמדה להם זכות אבות נאמר כבר נפרעו שכרן ואין

עומדת לנו, הודיענו הקדוש ברוך הוא [ש]הבטיח לאבות

לעמוד זכותן לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות.

(ספר מוסר)

עומדת לעד לפני השם יתברך דור אחר דור.

(ר' דוד הנגיד)

צדקתם עומדת לעד, לאלף דור.

(רבינו יונה)

שלא ימנע האדם עצמו מלהיות עוסק בצרכי ציבור.

וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים.

(מדרש שמואל, מעם לועז) שלא ימנע אדם עצמו להיות ממונה

על הציבור, כגון דיין או ממונה או מורשה בטענה ואל יאמר

מה לי ולצרה הזאת, שהרי אם יארע דבר במלכות יתפסו אותי

מב שר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

כראש היהודים ואוכל לבוא לסכנה. ואם יארע לי נס, ינכו לי מזכויותי, ואומר התנא וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, היינו שלא ימנע אדם מלהיות עוסק בצרכי ציבור מתוך חשש הנ"ל. שאם יעסקו לשם שמים, תעמוד להם זכות אבותם של הציבור, שהם אבות העולם, שאם ייתפסו בגלל הציבור יעשה להם הקדוש ברוך הוא נס ולא ינוכה מזכויותיהם, אלא וצדקתם עומדת לעד. הצדקה שלהם תישאר בעינה, ולא יאבדו כלום מזכויותיהם. והקדוש ברוך הוא מבטיח להם ואתם מעלה אני עליכם שר הרבה כאלו עשיתם. שאם עשיתם דבר לטובת הציבור והדבר לא עלה בידכם, אל תצטערו על כך, שאני מעלה עליכם כאילו עשיתם, שהקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, בתנאי שתהיו עוסקים בה לשם שמים.

והשייכות בין זה למה שנאמר אחר כך ענין זה וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים לנאמר לעיל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, ללמדנו שאמנם גדולה מעלת הת"ח הנהנה מיגיע כפו. שאינו מתבזה בפני הפרנסים התומכים בו, אבל אי אפשר לעולם בלי חכמים מורי הוראה שכל ימיהם עוסקים בתורה. וזהו שאומר התנא, וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון. אבל כל העוסקים עם הציבור, היינו חכמים ומורי הוראה שמוכרחים הם להיות עוסקים עם הציבור ולהתפרנס מן הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, ואז זכות אבותם מסייעתם גם בדרך ארץ.

(ברית אבות)

ויש מפרשים דברי המשנה כך: וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה.

הכונה למלאכת התורה. כמו שהיה עושה ר' חייא, שהרביץ תורה, ועשה כל המלאכות להכין הרשתות והצבאים וכן (חסדי אבות) (כפי שהובא במעם לועז דברים ב' תקעא), שאם אדם לומד תורה ואינה מלמדה לאחרים, סופה בטלה. ומכל מקום אם אתה עסקן לטובת הציבור השתדל להנצל מעון לשון הרע המצוי בשעה שדנים בעניני העיר, ותעסוק לשם שמים ואז יסייע לך הקדוש ברוך הוא להנצל מן החטאים.

(ילקוט מעם לועז, אבות)

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ (עיין מה שכתבתי בסייעתא דשמיא בבית נתיבות); במה דברים אמורים באדם פשוט. אבל מי שעלה לגדולה ונתמנה פרנס על הציבור אסור במלאכה, כדאמרינן בפ"י יוחסין, אי נמי משכחת לה דעביד בצינעא. והכי צריך למימר אליבא דהר"מ לקמן ע"ד. במשנה א"ת עטרה לקרדום (עיין מה שם בס"ד) ואתי שפיר הא דמסיק וכל העמלים עם הציבור. סמכו ענין לכאן. לומר לך שאף הראשים המתמנים לפקח בצרכי צבור. לא יעסקו כי אם לשם שמים. ולא על מנת לקבל פרס מן הצבור בעד עסקם וטרחם. ואף על פי שבטלים ממלאכת עצמם מחמת עסקי הצבור. כי טרדת הצבור ומשאם וטפולם מרובה. ואי אפשר לאחוז בזה ובזה. רצוני לומר לעסוק עמה במלאכה. אם כן מלאכתן מתי נעשית ומה יאכלו אלו העוסקים לשם שמים. לזה אמר שאל ידאגו בשביל פרנסתן. לפי שזכות אבותם מסייעתם וכו'. וללשון ראשון נמי ניחא. דכולה בבא. בחדא מילתא מיירי והכי קאמר וכל העוסקים עם הצבור, אף על פי שמוותרים הם בקבלת פרס מן הצבור, כי אינם רשאים לעסוק במלאכה מפני כבוד הצבור, וגם כדי שלא יתבטלו מעסקיהם של צבור בשביל מלאכתן, מכל מקום יזהרו שיעשו לשם שמים, ולא תהא כוונתם

מד שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

להתעשר, אלא להחיות נפשם בלבד. ואל יתאוו להרבות הונם ואונם על ידי כך (שאפילו המלך נצטוו בכך) ואף אם הפרס שנוטלים מן הצבור. אינו מגיע לכדי צורך פרנסתם לא יחסרו כל טוב. לפי שזכות אבותם מסייעת לעוסקים לשם שמים לכפול שכרם. כי אין צדקה גדולה מזו. שטורחים עם הצבור לשם שמים. על כן היא עומדת לעד לעולם ולעולמי עד גם לבניהם לדור אחרון.

(לחם שמים)

עונש של פרנס - עושר שבידו לתקן רצון הקדוש ברוך הוא, ומעכב בגלל גאותו.

אם תראה פרנס שמתגאה על הציבור, או אדם אחר מפני עושרו, ויש לאל ידו, ורוב ראשי הקהל טובים, וברצונם לתקן רצון הקדוש ברוך הוא, ואין יכולים מפני הבעל גאווה, אז לא יאריך ימים, שנאמר (דברים ז' י"ג) לא יאחר לשונאו, בתחלה כתיב (שם שם) לשונאיו ואחר כך לשונאו, אלא מפיל הבעל גאווה, ואז אין הרמת ראש למסייעים בו ולבוטחים בו. (ספר חסידים סימן תי"ד)

השכר הגדול למזכי הרבים

ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם.

(במשנה אבות פ"ב [שם])

משנתינו באה להגיד הבטחת ה' להעוסקים עם הציבור לשם שמים שכר הרבה כאילו עשאו בכוחם

ובעמלם.

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג **ועונש** מה

ואתם - אם עמלים אתם עם הציבור לשם שמים, כה דבר ה' אליכם: מעלה אני עליכם שכר הרבה, כאילו עשיתם - הכל בכוחכם ובעמלכם.

ויש מפרשים: שפעמים נמנעים העוסקים בצרכי ציבור מעשות איזו מצוה בגלל עסקי הציבור, לכן אמר רבן גמליאל, שלא ידאגו, כי ה' יעלה עליהם שכר כאילו עשו את המצוה הזאת, מאחר שעמלים עם הציבור לשם שמים (רמב"ם). וכן אמרו (ירושלמי ברכות ה'): "העוסק בצרכי ציבור כעוסק בדברי תורה".

פירוש אחר: וכל העמלים עם הציבור - לכופם לדבר מצוה, לצדקה או לפדיון שבויים, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם - של ציבור מסייעתן - לתת מה שיפסקו עליהם, ואפילו ממון הרבה, וצדקתם - והצדקה שיעשו, עומדת לעד - תעמוד לציבור לעד. ואתם - הכופים את הציבור למצוה זו, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם - את המצוה הזאת מממונכם ממש.

(ברטנורא)

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם:

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם. כאלו נעשה הדבר בשבילכם הואיל ועסקתם לשם שמים

נ"א מעלה אני עליכם כאילו עשיתם אפילו אין אתם גומרין את המעשה מעלה אני עליכם כאילו גמרתם אותו.

מעלה אני עליכם כו'. הרי ר"ג עצמו כמדבר אל העמלים. כלומר ואתם עמלים. אם טרחתם פעם ראשונה ולא עלה בידכם להועיל לכם כלום. בכל זאת מכל מקום אל תרפו ידיכם לומר אין לנו שכר מאחר שאיננו ניאותין, ולרוח עמלים. שהרי בוודאי אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכרן. אלא מעלה עליכם כאילו עשיתם מעשה ועלה בידכם. שהרי אמרו

מו שֵׁכַר פֶּרֶשֶׁת בַּמִּדְבָּר - פֶּרֶק ל"ג וְעוֹנֵשׁ

חכמים מחשבה טובה מצרפה הקדוש ברוך הוא למעשה, בסוף האשה נקנית, ובסדר ויכולו. מהו מעלה עליכם. שמתעלין על ידי צבור. צא ולמד מכל הנביאים שלא חסרו משלהם כלום ונתעלו על ידי ישראל.

(מ. ויטרי - הר"ר אפרים)

ואתם. אמר לעמלים עם הצבור שפעמים שימנעו מעשות מצוה בעת התעסקם בצרכי צבור, ואמר שהשם יתברך יעלה עליהם שכר כאילו עשו המצוה ההיא ואף על פי שלא עשאוה אחר שהתעסק הצבור לשם שמים.

(רמב"ם)

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם. פירוש, הקדוש ברוך הוא אומר, אלו הפרנסים העוסקים עם הציבור ועמלים במלאכתם ונושאים טרחן ואינם יכולים לעסוק בתורה ובמצות בעת שמתעסקים בצרכי ציבור, מעלה אני עליכם כאילו עשיתם המצות שלא נתעסקתם עמהם מפני צרכי ציבור, ונותן אני לכם שכר אותם מצוות שלא נפניתם להם, והתם אמרינן (רב הונא ו) רב חסדא ורבה בר רב הונא הוי יתבי בדינא כולי יומא והוה חלש לבייהו, תנא להו חייא בר רב מדפתי ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב, וכי תעלה על דעתך שמשא יושב ודן כל היום כולו תורתו אימתי נעשית, אלא לומר לך כל דיין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא למעשה בראשית, כתיב הכא ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתוב התם ויהי ערב ויהי בוקר.

(ספר מוסר)

ואתם, המשתדלים בזה בדבר מצוה לשם שמים תדעו שהבורא יתברך לא יאבד שכרכם והוא שמור אצלו, אפילו שלא עלה לכם זה בהוצאת ממון יחשב לכם לפני ה' כאלו הוצאתם על זה ממון, כמו שכתוב (ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם), ואמרו (ואתם מעלה אני עליכם וכיו) רצה לומר

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש מז

שהמשתדלים עם הצבור אפילו שזכות אבותם, האבות הנכבדים אברהם יצחק ויעקב עליהם השלום עומדת להם, יחשב הבורא יתברך הדבר שעשו עם הצבור לזכותם, הואיל והיתה השתדלותם עם הצבור לשם שמים מבלי להתגדל ולהתגאות, (יהיו עוסקים עמהם לשם שמים).

ואם תאמרו עמדנו עם הצבור ולא יכלנו לפעול, יגיעתנו לריק ויאבד (שכרנו) אל תאמרו כן אלא (ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם) רצה לומר שהבורא יתברך יחשוב לכם כאילו עשיתם עם הצבור ועלה בידכם חפצכם ואפילו לא עשיתם דבר מכיון (שכוונתם) היתה לשם שמים כמו שכתוב ע"ה (סנהדרין קל). רחמנא לבא בעי רצה לומר, העיקר הלב והכוונה הטובה וזהו המבוקש מן האדם.

(הר' דוד הנגיד)

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם. רצה לומר שאף על פי שזכות אבותם מסייעתן וצרכיהם נעשין בזכות אבותיהם ולא על ידיכם, אתם העוסקים מעלה אני עליכם שכר כאילו נעשו כל צרכיהם על ידיכם ובזכותכם. כך פירשו הראשונים ז"ל.

ויש לפרש עוד לבל תאמר: מה לי ולצרה הזאת לטרוח בצרכי צבור, ואף כי יעשו צדקה על ידי, להם לבדם מתן השכר כי ממונם הוא, שאין לך לחשוב בדבר זה, כי כפליים תטיב בעבורם מפני שזכות אבותם מסייעתם ותצליחו במעשיהם מאשר תוכל להצליח במעשיך שזכות האבות מרובה. ומעלה אני עליך שכר כאילו עשית משלך את הכל וכאילו מכיסך נתת אשר נתנו הם על ידך, והנך מרויח בטרחך במעשיהם מאשר אם תטריח לעצמך, כי מעשיהם מרובים ממעשיך, ובכל אשר אתה עושה ה' מצליח בידך, שזכות אבותם מסייעתם. לכך העוסק בצרכי צבור מטיב לעצמו הרבה מאד. ובלבד שיתכוין לבו לשמים.

ואמר אחר כך ואתם מעלה אני עליכם כאלו עשיתם, והוא [דרך] משל ספור דבר ה' לאותם העוסקים בצורכי צבור שהוא מעלה עליהם שכר באותם המצווה שפרקו עולם מעליהם כאלו עשאו, אחר שלעסקי צבור נדחו מהם, והוא שאמרו (בשבת דף י" ע"א) כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית רומז שהדיין הוא עומדת המציאות וקיום הישוב והרבה דברים נדחים מפניו והזהיר אחר כך דרך עצה ואמר [הוּו זהירין ברשות וכו']

מעלה אני עליכם, רצה לומר, הוא שאומר כן לעמלים ואתם העמלים כיון שטרחתם בשביל צבור ולא עלה בידכם כמו שחשבתם מעלה אני עליכן כאילו עשיתם, והקדוש ברוך הוא מצרף לכם המחשבה כמעשה. ורמב"ם ז"ל פירש ואתם הקדוש ברוך הוא אומר כן, ואתם העמלים כיון שהיתה כוונתכם עם הצבור לעסוק עמהם לשם שמים הרי אני מעלה עליכם שכר על המחשבה כאלו עשיתם.

(רבינו בחיי)

ומכל מקום אם עסקתם עמהם לשם שמים אף על פי שמשלהם היא מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם, בפרק חלק כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא, שנאמר (ישעיה מט, ז) כי מרחמם ינהגם כלומר מי שמרחם עליהם בעולם הזה הוא מנהיגם לעולם הבא, וכן אמרו (כ"י) כל המוסר עצמו על הצבור סופו עולה לגדולה, שנאמר (שמות ה' י"ז) ויכו שוטרי בני ישראל, ולבסוף נאמר למשה במנוי השופטים (במדבר י"א ט"ז) אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטרי, ד"א שזכות אבותם מסייעתן לא יאמרו פרנסי הדור מה יועיל העסק הזה לא נוכל לגמור הענין כי קשה הוא, לא כי אלא אתם התעסקו עמהם לשם שמים והדבר נמי בזכות אבותם, ואפילו לא נגמר מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם.

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש מט

פירוש לפי שלפעמים בזמן שעוסקים עם הציבור יעברו כמה מצות שלא יוכלו לקיים על כן מבטיחם ואומר ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם, ורבינו יונה ז"ל פירש שלא יאמרו מנהיגי הציבור מה לנו להכריח את הציבור לתת צדקה והלא להם השכר שנותנים ממונם, לא כי אלא מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם אתם הצדקה.

(הר"י נחמיאש)

ואתם, דבר השם ברוך הוא לנוכח העוסקין, אין לעוסקין אלא טוב הכוונה וטורח ההשתדלות. כאילו עשיתם, כלומר אף על פי שבזכות אבותם וצדקתם הצליחו מעשיכם, אני מעלה עליכם שכר כאילו עשיתם, הואיל ועסקתם לשמי. והרב ז"ל (רמב"ם) פירוש כי לפעמים נמנעים העוסקים עם הציבור מעשות מצוה בעוד שהם עסוקים בצרכי צבור, ומעלין להם שכר אותה מצוה אף על פי שלא עשו אותה בעבור עסקם עם הציבור, ופליאה דעת ממנו, אין דעתי משגת ליישב פירושו על לשון המשנה, כי אין לשון המשנה סובל זה הפירוש כלל לפי קוצר דעתי, כי לא היה לו לשנות לפי פירושו ז"ל, כי אם: היו עוסקים עמהם לשם שמים ואני מעלה וכו' ואפילו שנה כן עדיין אנו צריכין למודעי, כי מי זכר לנו שנמנענו מעשות המצוה, ונתינת טעם שזכות אבותם וכו', ואתם, מעכבין עלי להבין פירושו ז"ל.

(הר"י בן שושן)

ואתם, מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם, חזר לדבר עם העוסקין לא עם הציבור כאילו הקדוש ברוך הוא אומר להם, אף אם לא יכלתם לקרב תועלת הציבור, לא החסרתם כלום משכרכם, כי אני אעלה לכם שכר כאילו עשיתם וכאילו נגמרה תועלתם על ידכם. והרמב"ם ז"ל פירש, ואתם מעלה אני עליהם שכר כאילו עשיתם. העוסקים עם הציבור אי אפשר להם לקיים המצוות בעת התעסקם עם

הצבור, והקדוש ברוך הוא אומר להם מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם המצות.

והרמ"ה ז"ל פירש: אף על פי שצרכי הצבור בזכות אבותם נעשים ולא בזכותם, מעלה אני עליכם כאילו נעשים בזכותכם. ורבינו יונה ז"ל פירש: לבל תאמר מה לי לצרה הזאת לטרוח בצרכי צבור, ואף כי יעשו צדקה על ידי, להם לבדם מתן השכר כי ממונם הוא, כי מעלה אני עליך שכר כאילו משלכם עשיתם וממונכם נתתם, כמו שנאמר (דניאל י"ב) "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

ואם תאמרו, אם כן מה לנו לטרוח בצרכי צבור כיון שאין הדבר נגמר אלא בזכות אבותם; אמר להם, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם, שכיון שהתעסקתם עמהם לשם שמים יש לכם שכר בעמלכם על הכוונה הטובה שהיתה לכם בעמלכם.

ויש לפרש זה, לענין העוסק עם הצבור לכוף אותם לתת צדקה לעניים. שלא יאמרו, הרי טרחנו הרבה והשכר הוא להם, כי מממונם נעשו הצדקות וזכות אבותם מסייעתם לעשות המצוה הזאת מנכסיהם וצדקתם עומדת לעד להם לבדם ואין לנו חלק בשכר מצוה זו. על כן אמר, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם. והם דברי הא-ל יתברך אל העוסקים עם הצבור לשם שמים. והפירוש הראשון הוא יותר נכון, אלא שבתוספתא ממסכת ברכות יש כעין ראייה לפירוש רבינו משה ז"ל, כי שם שנו, א"ר יהודה מהלך היה אחר ר' עקיבא ור' אלעזר בן עזריה והגיע זמן קריאת שמע. כמדומה אני שנתייאשו מלקרות, אלא שהם עסוקים בצורכי צבור. בירושלמי פרק אין עומדין, אמר רבי יהודה העוסק בצורכי צבור כעוסק בתורה.